

Anette Källi

KIRJASTONHOITAJAT ELOKUVISSA 2000–2009

Kirjastonhoitajien stereotyytit ja kuva nykyelokuvissa

KIRJASTONHOITAJAT ELOKUVISSA 2000–2009

Kirjastonhoitajien stereotyytit ja kuva nykyelokuvissa

Anette Källi
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Kirjasto- ja tietopalvelun
koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Anette Källi

Opinnäytetyön nimi: Kirjastonhoitajat elokuvissa 2000–2009 : Kirjastonhoitajien stereotyyppit ja kuva nykyelokuviissa

Työn ohjaaja: Juho-Antti Tuhkanen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2014

Sivumäärä: 58

Opinnäytetyön aiheena on kirjastonhoitajien hahmot nykyelokuviissa. Millaisia hahmoja he ovat ja miten he vastaavat stereotyyppistä kirjastonhoitajista. Pyrin selvittämään, onko kirjastonhoitajien kuva elokuviissa muuttunut. Tämän teen tutkimalla tietopohjassa aikaisempia samankaltaisia tutkimuksia. Tutkimusmenetelmä tässä työssä on laadullisen aineiston sisällönanalyysi.

Työn tietoperustassa on aluksi selvitetty työhön liittyvää käsitteistöä, kuten identiteettiä ja stereotyyppistä. Tämän jälkeen selvitetään kirjastonhoitajiin liitettyjä stereotyyppistä ja lopulta perehdytään elokuvien keinoihin välittää mielikuvia ja viestejä. Luvussa 5 tutkitaan valittuja elokuvia

Tutkimani aineisto on joukko vuosien 2000 ja 2009 välillä ilmestyneitä elokuvia, joissa on kirjastonhoitajan hahmo joko pää- tai sivuroolissa. Kahtatoista näistä elokuvista tutkin perusteellisesti ja pinnallisemmin neljää.

Sain huomata, että kirjastonhoitajien hahmojen representoinnissa alkaa olla monipuolisuutta, vaikka stereotyyppistä vastaavia hahmoja ja monia tyypillisiä piirteitä vielä löytyykin. Kirjastotyön esitys sen sijaan on elokuviissa yksipuolista ja esittelee vain pienen osan kirjaston työtehtävistä ja antaa vääristyneen kuvan kirjastotyön haastavuudesta ja työntekijöiltä vaadittavasta ammattitaidosta.

Opinnäytetyöprosessin aikana havaitsin, että muita opinnäytteitä voisi tehdä kirjastonhoitajista muussa populaarikulttuurissa. Päivitetty mielipidekysely kirjastotyöhön ja kirjastonhoitajiin liitetystä mielikuvista olisi myös tarpeellinen.

Asiasanat: elokuvat, kirjastonhoitajat, stereotyyppit

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Library and Information Services

Author: Anette Källi

title of thesis: Librarians in the movies 2000–2009 : Stereotype and image of librarians in modern movies

Supervisor: Juho-Antti Tuhkanen

Term and year: Autumn 2014

number of pages: 58

The aim of the thesis is to look into the librarian characters in the modern movies. Another aim is to study what kind of characters they are and how well they correspond to stereotypes of librarians. The aim is also to figure out whether the image of librarians in the movies has changed. This is accomplished by studying similar earlier studies. The research method in this thesis is qualitative content analysis.

The theoretical background of this thesis deals with the concepts, such as identity and stereotypes. After that stereotypes of librarians are determined. Finally it familiarizes itself with the ways that the movies convey mental images and messages. In chapter five the chosen movies were studied.

Material investigated is movies from 2000 to 2009 containing one or several librarian characters either on lead or as a supporting character. Twelve of these movies are thoroughly investigated and four are more superficially investigated.

The result of this thesis shows that presentation of librarian characters has gained diversity, even though there are still stereotypical characters and many common features. However, the image of work on the library is one-sided and only shows very limited view of library duties. It gives misrepresented image of the demands of work on the library and professionalism that it requires from the library staff.

Further study on the topic could be conducted on the image of librarians in popular culture. There could also be updated study on the public opinion on librarians.

Keywords: movies, librarians, stereotypes

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	ELOKUVIEN VOIMA JA VAIKUTUS.....	8
2.1	Psykologiaa: representaatio, samastuminen, skeema ja identiteetti.....	8
2.2	Henkilöhahmot: stereotyytit, tyypit ja karikatyyrit	10
3	STEREOTYYTIT KIRJASTONHOITAJISTA.....	14
3.1	Yleinen käsitys ja stereotyyppi	14
3.2	Youtube.....	16
3.3	Hiirolaisesta toimintasankariksi	17
3.4	Kirjastonhoitajat romaaneissa	17
3.5	Stereotyytit elokuvissa ja televisiossa	18
4	ELOKUVALLISET VIHJAILUKEINOT	20
4.1	Mise-en-scène.....	20
4.2	Motivaatio.....	21
4.3	Dialogi	21
5	ELOKUVIEN HENKILÖHAHMOJEN KÄSITTELYÄ.....	23
5.1	Analyyseista	23
5.2	Rooleja kriteereiden vierestä.....	23
5.3	Hessu Hopo – Rampin räjäpää	26
5.4	Kunnian puolesta.....	29
5.5	Tomcats.....	30
5.6	Station agent	32
5.7	Intiimit tunnustukset.....	34
5.8	Kit Kittridge – Neiti neuvokas.....	36
5.9	The librarian -trilogia.....	38
5.10	Namesake – kaima.....	43
5.11	Idioluutio.....	45
5.12	Aikamatkustajan vaimo.....	47
6	YHTEENVETO ELOKUVISTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	49
7	POHDINTA	54
	LÄHTEET.....	56

1 JOHDANTO

Kirjastonhoitajista on olemassa vahva stereotyyppi, jonka mukaan he ovat harmaapäisiä nutturahahmoja, jotka vaativat kirjastoissa täydellistä hiljaisuutta. Nykyaikana elokuvat sekä heijastavat että muokkaavat ihmisten käsityksiä ympäröivästä maailmasta ja luovat stereotyyppisiä ja mielikuvia. Näistä syistä aion tässä opinnäytetyössä tutkia sitä, minkälaisen kuvan nykyelokuvat antavat kirjastonhoitajista. Menetelmänä tässä laadullisessa tutkimuksessa on sisällönanalyysi.

Olen aina uskonut siihen, että ihmiseen vaikuttavat ulkopuoliset virikkeet paljon enemmän kuin itse huomaamme. Ystävieni ja tuttavieni reaktiot siihen, että lähdin opiskelemaan kirjastoalaa, olivat stereotyyppien vaikutusten värittämiä. Hämmennykseni oli suuri, sillä ahkerana kirjastonkäyttäjänä olin nähnyt kirjastoalaa ja kirjastonhoitajia lähempää, ja heidän vääristyneet käsityksensä kummastuttivat. Jostakin tuttavani olivat sisäistäneet kirjastonhoitajista mielikuvan, joka ei vastannut itse näkemääni todellisuutta. Olin toki tietoinen stereotyyppistä, mutta omat kokemukseni olivat paljastaneet sen olevan paikkansapitämätön ja liioiteltu. Kuvittelin, että kyseinen stereotyyppi olisi jo unohdettu, mutta silti vielä vuonna 2013 ilmestyneessä lasten animaatioelokuvassa *Monsterit – yliopisto* on mukana harmaa, pelottava, nutturapäinen ja silmälaseja pitävä kirjastonhoitaja, joka kirjaimellisesti heittää pienintäkin ääntä tuottavat opiskelijat ulos kirjastosta.

Elokvien valmistusvuosiksi olen rajannut ajanjakson vuodesta 2000 vuoteen 2009, mikä johtuu samasta aiheesta tehdystä lisensiaattityöstä, joka tehtiin vuonna 2000. Näin olen yrittänyt välttää päällekkäisyyksiä ja saada päivitetyn katsauksen tilanteesta. Tämä antaa hyvän mahdollisuuden huomioida tilanteen muuttuminen. Rajasin käsittelemäni ajan yhteen vuosikymmeneen, osittain koska uusimpia elokuvia on hankala saada käsiinsä, uusimpia elokuvia ei ollut moniakaan, ja osittain pitääkseni opinnäytetyön työmäärään hallittavana. Elokuvia olen etsinyt internetin välityksellä McKayn (2011) verkkosivuilta *Librarians in the movies*, sekä Grahamin (2014) sivuilta *Movie librarians: notable librarians & libraries in films* sekä lähdeeteoksen *Not your ordinary librarian* (White 2012) listasta.

Elokvien valitsemisesta olen päättänyt täysin itsenäisesti. Kirjastonhoitajien pieniä rooleja, jotka eivät täytä asettamiani kriteereja, olen tutkinut ainoastaan pikaisesti luvussa 5.2. Näissä tapauksissa kirjastonhoitajan roolina on yleensä ollut vain tuoda päähenkilölle hänen tarvitsemansa

kirja tai muuta informaatiota tai hyssytellä asiakkaita. Kriteereitä syvempään analyysiin on ollut, että kirjastonhoitajan nimen pitää käydä ilmi ja että hahmolla on oltava enemmän kuin kaksi repliikkiä. Isompia rooleja sisältäviä elokuvia olen valitettavasti joutunut rajaamaan pois aineistostani osittain niiden huonon saatavuuden vuoksi. Kaikkia haluamiani elokuvia en ole kyennyt hankkimaan itselleni ja katsomaan. Olen pyrkinyt ottamaan mukaan toisistaan poikkeavia elokuvia mahdollisimman monesta eri genrestä saadakseni mahdollisen monipuolisen kuvan aiheesta.

2 ELOKUVIEN VOIMA JA VAIKUTUS

2.1 *Psykologiaa: representaatio, samastuminen, skeema ja identiteetti*

Median voima ei ole vasta äskettäin havaittu ilmiö, vaan ensimmäisen kerran median vaikutuksesta oltiin huolissaan jo ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Media läpäisee nykyään ihmisten jokaisen elämänalueen, minkä vuoksi sen vaikutuksia on hankala eritellä. Media vaikuttaa epäsuorasti, eikä se aina tarjoa tietoa ja mielipiteitä suoraan, vaan viihteessä nämä annetaan kietoutuneina tunteisiin. (Herkman 2005, 170.)

Mustonen (2001, 119) toteaa, että medially on tärkeä rooli persoonallisten ja sosiaalisten identiteettien syntymiselle. Se tarjoaa samaistumismalleja ja näyttää esimerkkejä käyttäytymistavoista, asenteista ja ideoista, joihin voi verrata itseään ja joiden kautta voi näin kehittää omaa identiteettiään. Medially voi olla sekä avartava että haitallinen, kapeiden stereotyyppien suuntaan työntävä vaikutus. Media vaikuttaa paitsi ihmisten käsitykseen muista ihmisryhmistä myös ihmisen omaan identiteettiin näyttämällä kuvia hänen edustamistaan ryhmistä.

Median kuva kirjastoalasta muokkaa itse alaa vaikuttamalla siihen, ketkä hakeutuvat kirjastoalalle töihin (White 2012, 133). Mikäli median antama kuva kirjastoalasta ei sovi yhteen ihmisen identiteetin kanssa, tämä henkilö ei välttämättä hakeudu koulutukseen omasta kiinnostuksestaan huolimatta. Tämän vuoksi kirjastoala ei kykene saavuttamaan sille mahdollista dynaamisuutta ja monipuolisuutta, sillä se menettää lupaavaa työvoimaa vallalla olevien stereotyyppien vuoksi.

Vallalla olevat stereotypiat vaikuttavat kirjastojen käyttöön ei-käyttäjien kautta. Mikäli ihmisellä ei ole kokemusta kirjastoista tai hänellä on vain pinnallinen kokemus, hän voi perustaa mielipiteensä stereotyyppien antamaan tietoon. Tämä vähentää kirjastojen asiakkaita, sillä heillä ei ole ajankohtaista, saati oikeaa tietoa kirjastojen tarjoamista palveluista tai asiakaspalvelun laadusta. Tämä kuvaa täydellisesti median ja sen representaation voimaa. Media ei pelkästään itse luo haluamaansa kuvaa, jonka ei tarvitse olla tarkka heijastus todellisuudesta, vaan joka voi olla myös vääristynyt ja yksipuolinen, vaan se myös oman vaikutusvaltansa avulla muokkaa todellisuutta oman kuvansa kaltaiseksi.

Median antama kuva kirjastonhoitajista on mahdollisesti haitallinen, koska se vaikuttaa itse kirjastonhoitajiin, mahdollisiin kirjastonhoitajiin sekä kirjaston käyttäjiin ja ei-käyttäjiin. Myöskään kuntien ja kaupunkien päättäjät eivät ole immuuneja median levittämien stereotyyppien voimalle, joten pahimmassa tapauksessa stereotyypit voivat vaikuttaa jopa kirjastojen rahoitukseen, resursseihin ja kirjastotyöntekijöiden palkkaan.

Kirjassaan *Audiovisuaalinen mediakulttuuri* Herkman (2005, 217) kertoo, että media ei pelkästään heijasta todellisuutta vaan myös tuottaa sitä. Käsite representaatio viittaa siihen, että mediat eivät vain esitä vaan muokkaavat todellisuutta uudelleen. Media esittää aina kohteensa jostakin näkökulmasta, ja siinä on aina taustalla valintoja siitä, mitä ja missä valossa näytetään. Representaatio on jonkin asian, ilmiön tai ympäristön esittämistä jonkinlaiseksi. Valitsemalla mitä ja minkälaisessa valossa asioita näytetään, media luo voimakkaita, totena pidettyjä mielikuvia näyttämistään asioista. Tätä voisi verrata valokuvan rajaamiseen ja muokkaamiseen: todellisesta kuvasta näytetään vain osa, ja muokkaamalla voidaan kauniista kesäpäivästä tehdä harmaa ja masentava syksy.

Representaation vaikutusta on vaikea ennustaa ja määritellä, sillä jokainen ihminen kuluttaa mediaa omasta näkökulmastaan ja reagoi asioihin yksilöllisesti. Silti elokuvilla on ollut aina suoraan havaittavia vaikutuksia, jotka ovat olleet selkeimmin nähtävissä ihmisten puhetyylissä, muodissa ja käyttäytymismalleissa. (Juntura 2002, 33.)

Samaistuminen toimii Baconin mukaan kahdella tavalla: joko eläydymme päähenkilön kohtaloihin tai kuvittelemme olevamme itse tarinan tilanteessa. Ihmisillä on kyky jäljitellä toisten ihmisten ajattelua ja tunne-elämää omassa mielessään. Näin me kykenemme ymmärtämään edes jotenkin toistemme näkökulmia ja tuntemaan empatiaa toisiamme kohtaan. Juuri tämä mahdollistaa samaistumisen. Fiktiivisiin henkilöhahmoihin samaistuminen ei ole mitenkään erikoista, sillä usein me tiedämme enemmän fiktiivisistä hahmoista kuin tuntemistamme ihmisistä. On myös turvallisempaa tuntea empatiaa fiktiivistä hahmoa kohtaan, sillä fiktiivinen hahmo on olemassa vain tarinassa eikä se tuo mukanaan eettistä velvollisuutta. Samaistumisen kannalta hahmo voi olla joko stereotyyppinen tai täyteläinen ja yksilöllinen. Stereotyyppinen hahmo on ihmisille tuttu, ja sen vuoksi kaikki tilanteet, joihin hän joutuu, ovat yleisinhimillisiä ja samaistuttavia. Erikoiseenkin hahmoon on mahdollista samaistua, mikäli tapahtumat, joihin hän joutuu, ovat yleistettävissä ja tuttuja. (Bacon 2004, 190–191.) Rosman (1984, 99) mukaan ihmiset samaistuvat hahmoihin, joiden suhde elämään vastaa sitä, mitä itsellä on tai toivoo olevan. Rosma näkee samaistuttavat hahmot

siltoina tekijän tarkoitusten ja katsojan tunteiden välillä. Hahmot ovat osa elokuvan kiinnostavuutta, joka riippuu suuresti siitä, millainen on elokuvien sisällön suhde katsojan omaan elämään (Rosma 1984, 98).

Skeema on abstraktinen, esineiden tai toimintojen osien vakioisille suhteille perustuva tietorakenne. Skeemat helpottavat viestin perillemeno ja tekevät havainnoinnin taloudellisemmaksi, mutta ne voivat myös vääristää havaintojamme. (Mustonen 2001, 28.) Omalla tavallaan ne muistuttavat stereotyyppejä. Ne ovat vakiintuneita tapoja suhtautua ja reagoida asioihin.

Mustosen (2001, 119) mukaan identiteetti on sisäinen, minää kuvaava rakennelma tai prosessi, joka kehittyy erityisen paljon nuoruudessa mutta ei ole ikinä valmis vaan kehittyy läpi elämän. Siihen vaikuttavat oma fyysinen olemus, perhe, ystäväpiiri, koti- ja työpaikkamme sekä median antamat mallit. Ihmisellä on paitsi persoonallinen identiteetti, myös ryhmäjäsenyyksiin perustuva sosiaalinen identiteetti. Kirjastonhoitajuus on sosiaalinen identiteetti.

Ihminen aloittaa työskentelyn vasta aikuisena, mutta mediaa ihminen kuluttaa koko elämänsä, ja lapsena omaksutut kielteiset käsitykset ammateista voivat olla äärimmäisen hankalia karistaa aikuisena, varsinkin kun sama negatiivinen kuva välittyy vieläkin mediasta ja vaikuttaa aikuiseenkin. Tämä vaikuttaa haitallisesti kirjastonhoitajien itsetuntoon ja minäkuvaan.

2.2 Henkilöhahmot: stereotyytit, tyypit ja karikatyyrit

Kirjallisuuden sanakirja (Hosiaisuus 2003, 303–304) määrittelee henkilöhahmon henkilöksi, jonka ulkomuotoa, ajatuksia ja toimintaa kuvataan. Hahmoja jaotellaan E. M. Forsterin lanseeraamin termein litteiksi ja täyteläisiksi. Litteät ovat yksinkertaisesti hahmoja, joilla ei ole syvyyttä eikä elävyyttä. Ne perustuvat vain muutamiin ominaisuuksiin eivätkä kehity. Näin ne muistuttavat suuresti stereotyyppejä, paitsi että ne eivät välttämättä perustu yleisesti tunnettuihin ja liioiteltuihin yleistyksiin. Täyteläisillä hahmoilla puolestaan on enemmän ominaisuuksia, ja ne kehittyvät, muuttuvat tai niistä paljastuu lisää tarinan edetessä. Tämä jaottelu on melko karkea, mutta antaa selkeät ääripäät yhdelle ulottuvuudelle, jolla henkilöhahmoja voidaan tutkia.

Elävän kuvan sanaston mukaan (Juntunen 1997, 164) henkilöhahmo on henkilö, jota näyttelijä esittää. Katsojan henkilöhahmosta saamat tiedot voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

1. asiat, jotka todella voidaan tietää
2. asiat, jotka voidaan päätellä siihenastisten tietojen perusteella
3. asiat, joita ei koskaan saada tietää.

Samoilla linjoilla on Palmgren (1986, 400), jonka mukaan hahmoista saadaan tietoa suoraan ja epäsuoraan. Muut hahmot puhuvat hahmosta, reagoivat hahmoon, ovat kanssakäymisissä tämän kanssa, ja hahmo itse paljastaa omilla puheillaan ja teoillaan luonnettaan. Elokuvissa henkilöistä luodaan kuva ennen kaikkea ulkoisen olemuksen ja käyttäytymisen perusteella, ja näiden avulla pyritään ymmärtämään hahmon sisäisiä tiloja, motiiveja ja pyrkimyksiä (Bacon 2004, 172–173). Elokuvan ei ole tarkoitus kuvailla hahmon luonnetta vaan osoittaa se. Mikään mitä hahmo tekee, ei ole niin epäolennaista, ettei se kykenisi paljastamaan jotain hahmosta. (Rosma 1984, 52.)

Henkilöhahmojen piirteitä jaotellaan useisiin erilaisiin seikkoihin. On olemassa fysiologiset piirteet, esimerkiksi ikä, ulkonäkö tai fyysiset vammat, sosiologiset piirteet, kuten ammatti, uskonto, poliittiset mielipiteet tai harrastukset, sekä psykologiset piirteet, kuten kunnianhimo, moraalikäsitteet, temperamentti, älykkyys tai pelot ja muut päänäkökohdat. (Juntunen 1997, 164.) McKee (1998, 375) kuitenkin muistuttaa, että elokuvan henkilöhahmo on yhtä vähän ihminen kuin maalaus on oikea nainen. Hahmojen tehtävänä on olla metaforia, taideteoksia. Ne on suunniteltu selkeiksi ja ymmärrettäviksi, toisin kuin ihmiset, joita on hankala ymmärtää (sama, 375). Ihmiset tuntevat hahmoja paremmin kuin oikeita ihmisiä, koska hahmot on tarkoitettu tutkittaviksi ja ymmärrettäviksi.

Elokuvateoksissa hahmoista pyritään tekemään eläviä ja mielenkiintoisia, jotta katsoja voisi samaistua heihin. Henkilöhahmot kuljettavat juonta eteenpäin. Päähenkilön, jolle tarina tapahtuu, on tarkoitus olla sympaattinen samaistumisen kohde, protagonistiksi, jolla on vastustajanaan antagonistiksi, joka pyrkii estämään päähenkilön saavuttamasta tavoitteita. (Juntunen 1997, 164–165.)

Juntusen mukaan sivuhenkilöt eivät esiinny juonessa yhtä usein, mutta heidänkin pitäisi olla yksilöitä. Heidän tehtävänsä elokuvassa on kuljettaa juonta eteenpäin sekä auttaa paljastamaan päähenkilön luonnetta. Heitä on monia tyyppejä, muun muassa todistaja, vastakohta, peili/varjo,

läheisin suhde, sankari ja viiden minuutin vierailija, joka tulollaan antaa elokuvaan hengähdystauon. (Juntunen 1997, 164–165.) Laajassa ja eloisassa henkilöskaalassa ovat sivuosat tärkeitä. Yhdenkään hahmon ei tulisi olla vain poliisi tai sihteeri vaan heillä tulisi olla oma taustansa ja persoonallisuutensa. Hahmot ovat olemassa ikään kuin kahdessa tasossa, tarinassa ja tarinan ulkopuolisella tasolla, joka ei näy tarinassa. Vaikka tarinan ulkopuolinen taso ei näy katsojille, tulisi käsikirjoittajilla olla silti tietoa siitäkin. (Rosma 1984, 53, 58.) Sivuhahmojen tulisi kuitenkin olla nopeasti käsitettäviä, jotta elokuvan liike ei katkea tarpeettomasti (sama, 53).

Stereotyyppinen on *Kirjallisuuden sanakirjan* mukaan ”kaavamainen, kaavoihin kangistunut” (Hosiaislouma 2003, 876). Stereotyyppiset hahmot perustuvat usein etnisiin ryhmiin, ammatteihin, ikäryhmiin tai sukupuoleen. Kirjastonhoitajien stereotyyppissä yhdistetään sukupuoli-, ikä- ja ammattistereotypiat, sillä ala on historiansa vuoksi naisvoittoinen eikä vaadi työntekijöiltä nuoruutta, mikä mahdollistaa työskentelyn iäkkäämpänäkin. Stereotyyppit ovat elokuvan teossa hyödyllisiä, sillä niitä on helppo tehdä ja ne ovat yleisesti tunnistettavia. Hahmoon tutustuttamiseen ei tarvitse käyttää aikaa, kun yleisö tunnistaa tyyppin (Bacon 2004, 174). Mustosen (2001, 29) mukaan stereotypiat ovat myös kaavamainen käsitys asioista, ihmisistä tai ihmisryhmistä ja ne muodostuvat muutaman esimerkkitapauksen perusteella tehdystä yleistyksestä. Ne ovat jäykiksi ja kaavamaisiksi muuttuneita skeemoja.

Herkman näkee stereotyyppit enemmän vaikuttamisen välineenä. Hänen mukaansa (2005, 221) ihmisiä kategorisoidaan stereotyyppien avulla itsestään selvinä pidettyihin luokkiin ja siten myös eriarvoisiin asemiin. Herkman toteaaakin varsin älykkäästi, että stereotyyppit ovat representaation muoto, jonka avulla ihmisten eroja pelkistetään ja hahmoja jähmetetään. Esimerkkinä representaation voimasta ja stereotyyppien pelkistämisen haitoista hän mainitsee naisten pelkistämisen vain kauniiseen ulkonäköön. Stereotyyppit ovatkin moraalisesti arveluttavia, sillä usein niiden mukana tulee ennakkoluuloja koskien sosiaalisia luokkia, etnisiä ryhmiä ja muita joukkoja sekä vahva, mustavalkoinen jaottelu hyviin ja pahoihin (Bacon 2004, 61).

Baconin mukaan stereotyyppit ovat välttämättömiä, sillä uusia asioita voi ymmärtää vain suhteessa jo omaksuttuun tietoon. Lohduttavasti Bacon kuitenkin muistuttaa herkkien ihmisten olevan kykeneviä huomaamaan erot omaksutun tiedon ja havaitun todellisuuden välillä ja muuttamaan skeemojaan. (2004, 174.)

Kirjallisuuden sanakirjan mukaan tyyppi on kaunokirjallisuudessa fiktiivinen henkilöhahmo, joka edustaa jotakin selvästi tunnistettavaa luokkaa tai ihmisryhmää, mutta josta puuttuu yksilöllistäviä piirteitä (Hosiaisuus 2003, 965). Herkman (2005, 220) ymmärtää tyyppien olevan tapa, jolla ihmiset yrittävät selkeyttää maailmaansa jakamalla ihmisiä tyyppeihin heidän ulkonäkönsä, työnsä, persoonansa ja muiden piirteidensä kautta. Herkman erottaa tyyppien stereotyyppistä toteamalla, että tyyppi on kykenevä muuttumaan ja kehittymään. Stereotyypeistä eroten tyypit eivät ole pelkästään mustavalkoisia, eikä niihin liity ulkopuolistamista ja valtasuhteita. Tyypit eivät pyri sulkemaan ihmisiä ikuisesti laatikoihin, vaan ne yrittävät auttaa ymmärtämään maailmaa ja perustuvat enemmän havaintoihin kuin vallalla olevaan mielikuvaan.

Hosiaisuuden (2003, 399) mukaan karikatyyri on pilakuva, joka liioittelee henkilön, esineen tai aatteen luonteenomaisia piirteitä, ja pyrkii esittämään kohteensa korostetun negatiivisesti. Karikatyyri kirjallisuudessa on pilapiirroksen kirjallinen vastine, liioiteltu ja tarkoituksella mahdollisimman typeräksi tehty. Karikatyyri on stereotyyppien seuraava aste. Se on tarkoituksella typerä ja liioiteltu, ja sen tarkoitus ei ole tehdä nopeasti tunnistettavaa hahmoa vaan saattaa naurunalaiseksi ryhmä tai henkilö, johon se perustuu.

3 STEREOTYYPIT KIRJASTONHOITAJISTA

3.1 Yleinen käsitys ja stereotyyppi

Kirjastonhoitajista on olemassa monia laajalle levinneitä ja sitkeitä stereotyyppejä. Tyypillisin on harmaahiuksinen vanhapiika. Tämä hahmo on silmälasipäinen hiirulainen, jonka vaatteet eivät ole muodin mukaiset ja joka on ulkonäöltään mitäänsanomaton, asiakkaita nenänvarttaan pitkin katsova, hyssyttelevä, epämiellyttävä ja katkera vanhapiika, joka on sosiaalisesti taitamaton, pitää enemmän kirjojen kuin ihmisten seurasta ja istuu kirjaston tiskin takana lukemassa romaania. (White 2012, 12.) Kirjastonhoitajiin liittyviä negatiivisia hahmoja, joita joskus käytetään, ovat vanhapiika, poliisi tai vartija, kyvytön, hullu ja seksikäs. (White 2012, 21)

Kirjastonhoitajien ulkoisen olemuksen uskotaan olevan mitäänsanomaton ja hiirtä muistuttava; silmälasit ja nuttura kuuluvat luonnollisesti kuvaan. Miehet ovat työssä harvinaisia, ja heitä pidetään nynnyinä eikä kovin miehekkäinä.

Kirjastonhoitajien katsotaan olevan kirjojen ja kirjaston vartijoita, jotka tästä syystä suhtautuvat nuivasti asiakkaisiin, jotka rikkovat kirjaston hiljaisuuden ja haluavat viedä kirjoja pois niiden "oikeasta ympäristöstä". Kirjastonhoitajat nähdään vallankäyttäjinä, jotka suojelevat valtaansa ja todistelevat sen olemassaoloa käyttämällä sitä turhaan. (Widenius 2000, 82–83.) Vastakohtana hiirimäiselle stereotyypille on kehittynyt seksikäs kirjastonhoitaja. Tällä hahmolla on stereotyypin mukaisesti nuttura ja silmälasit, mutta vaatetus on vähemmän peittävää ja käytös sosiaalisesti taitamattoman ja epämiellyttävän sijasta liioitellun seksikästä. (White 2012, 142.) Tämän hahmon idea perustuu sille, että se on täydellinen vastakohta yleisemmin tunnetulle stereotyypille. Yleinen feministinen kritiikki on, että naisille on tarjolla vain kaksi roolia, madonna tai huora, ja seksikäs kirjastonhoitaja on äärimmäisen hyvä osoitus tämän väitteen perustumisesta todellisuuteen. Todennäköisesti hahmon kiinnostavuutta lisää kirjastonhoitajiin ja heidän vallankäyttöönään liittyvä turha pelko.

Osa stereotyypeistä on lähtöisin tosiasioista. Ne ovat vain vahvasti kärjistettyjä, vääristyneitä ja ajan saatossa irtaantuneet yhä kauemmas todellisuudesta, kun ympäröivä kulttuuri ja kirjastonhoitajien roolit ovat muuttuneet mutta stereotyyppi ei. Osa kuitenkin pohjautuu vieläkin

todellisuuteen. Esimerkkinä tästä voidaan todeta, että tosielämän kirjastonhoitajista on nykyäänkin suurin osa valkoihoisia, keski-ikäisiä naisia (White 2012, 122). Mansikkalan ja Väyrysen (2006, 64–65) kyselyssä kirjastoammattilaisille oli 66 vastaajaa, heistä 59 oli naisia. Kyselyn ikäjakauma painottui 35-49 vuotiaisiin, joita oli 27. Toiseksi suurin ikäryhmä oli 20-34 vuotiaat, joita oli 22. Tällä mielikuvalla on siis lähtökohtansa todellisuudessa sekä Suomessa että Yhdysvalloissa. Kirjastonhoitajien vanhapiika-kuva selittyy sillä, että entisaikoina kirjastotyö oli avoinna naisille jo varhaisessa vaiheessa, kun naisille ei muuten ollut työtä tarjolla kodin ulkopuolella. Tämä ja se, että kirjastonhoitajan ammatti oli kunnioitettu, koulutusta vaativa ja palkkaus oli hyvä, teki siitä suosituksen ammatin naimattomien naisten keskuudessa. (White 2012, 19.) Amerikassa kaiken lisäksi naisten suuri määrä kirjastotyössä selittyy historiallisesti sillä, että taantuman aikaan, kun määrärahoja leikattiin, naiset olivat halvempaa työvoimaa, joten heitä palkattiin mieluummin kuin miehiä, jotta kirjastojen palveluja ei jouduttaisi säästösyistä sulkemaan.

Stereotyyppi leviää, koska sitä levittävät ihmiset, joilla ei ole kokemukseen perustuvaa tietoa. Sitä levitetään lapsille, koska se on yksinkertaistettu mielikuva, joka on helppo sisäistää. Onhan se paljon viihdyttävämpi kuin toteamus, että kirjastonhoitaja on ihminen, joka työskentelee kirjastossa ja auttaa asiakkaita. Stereotyypit, jotka ovat lapsuudesta asti juurtuneet syvälle ihmisten mieliin, ovat hitaita muuttumaan. Hahmona kirjastonhoitajan stereotypia on käyttökelpoinen tarinoissa tiedontuojana, mysteereiden ratkaisijana tai esteenä, hankaloitsijana ja jopa vihollisena. Se on yksinkertaistettu, helposti ja nopeasti tunnistettava, toimii aina samoin ja tuo mukanaan kirjaston tarinan tapahtumapaikkana. White (2012, 105) tiivistää stereotyyppien ongelman siihen, että ne syövät ammatin uskottavuutta ja saavat ihmiset näkemään kirjastonhoitajat pelkästään hahmoina monipuolisten yksilöiden sijasta.

Haitallista on, että juuri pienimmille lapsille tarkoitetut ja television kautta välittyvät hahmot ovat kaikkein räikeimmän stereotyyppisiä. Kirjoissa hahmot ovat huomattavasti monipuolisempia. (sama, 89). Pienille lapsille suunnatut stereotyypit ovat haitallisia, koska näillä lapsilla ei ole vielä minkäänlaisia omakohtaisia kokemuksia kirjastonhoitajista, saati kykyä tunnistaa liioiteltuja kuvauksia. Televisio puolestaan on kanavana ongelmallinen, koska se saavuttaa ihmiset, jotka eivät harrasta lukemista eivätkä tästä syystä käytä kirjaston palveluja ollenkaan. Näin haitallisimmat mielikuvat on osoitettu ihmisille, joilla on vähiten kokemuksia ja jotka näin ollen eivät ymmärrä mielikuvan vääristyneisyyttä ja näe sen sisältämiä virheitä.

3.2 Youtube

Kirjastonhoitajien kuvaa youtube-videossa on tutkittu vuonna 2008 (Poulin 2008). Tällöin tutkittiin kirjastonhoitajien ja kirjastojen kuvaa 25 videossa. Poulin otti mukaan vain youtubea varten tehdyt videot, esimerkiksi pätkät elokuvista tai televisiosarjoista eivät kuuluneet mukaan, eivätkä aiemmin muissa julkaisukanavissa julkaistut videot. Myös kirjastojen ja kirjastonhoitajien tekemät videot jäivät tutkimuksen ulkopuolelle, koska ne luonnollisestikin pyrkivät antamaan mahdollisimman positiivisen kuvan ammatista.

Youtube on internetsivusto, jonka avulla sen käyttäjät voivat katsella, jakaa ja ladata sivustolla videoita. Sivuston sisältö ei ole pysyvää, vaan sinne lisätään ja sieltä poistetaan sisältöä päivittäin. Tämän vuoksi pitää muistaa, että tutkimus koskee vain maaliskuussa 2008 tarjolla ollutta sisältöä. (Poulin 2008, 4.)

Poulin sai selville, että sivuston antama kuva kirjastonhoitajista on miltei yksinomaan negatiivinen. Tyypillistä stereotyyppiä nutturapäisestä naishahmosta ei videoilla esiinny juuri ollenkaan, mutta sen ovat syrjäyttäneet erilaiset negatiiviset stereotyypit. Suuri osa videoilla esiintyvistä kirjastonhoitajista on miehiä, mikä ei vastaa ammatin todellista sukupuolijakaumaa. Nämä hahmot ovat kuin valvojia, joilla on suoranaisia pakko-oireita, ja he ovat sosiaalisesti taitamattomia ja ottavat työn aivan liian vakavasti. Mukana voi olla mahdollisesti myös väkivaltaisia piirteitä ja hahmot pahimmillaan suoranaisia kiihkoilijoita. Naishahmot, joita on yllättävän vähän, ovat puolestaan vahvasti seksualisoituja. Kirjasto nähdään sieluttomana ja auktorisena paikkana, jossa ainoa hupi tulee käytännön piloista ja sopimattomasta käytöksestä. (sama, 4–5.)

Youtube on käyttäjälähtöinen, suosittu media, joten vaikka videoiden tekijät edustavat vain pientä osaa ihmisistä, on sen antamaa kuva silti tärkeä huomioida (sama, 7–8). Tutkimus paljastaa, että kirjastonhoitajista on vieläkin olemassa vahvoja negatiivisia kuvia ihmisten mielissä. Tässä kohtaa vanhoista stereotyypeistä poikkeaminen ei ole positiivista, sillä niitä ovat syrjäyttämässä uudet ja päivitetty negatiiviset mielikuvat, jotka pohjautuvat todellisuuteen vielä vähemmän kuin entiset stereotyypit.

3.3 *Hiirulaisesta toimintasankariksi*

Mansikkala ja Väyrynen tekivät vuonna 2006 Oulun kirjaston käyttäjille ja työntekijöille kyselyn, jossa kysymykset koskivat kirjastoammatteihin liitettyjä mielikuvia. Kyselyyn vastasi 90 asiakasta. Tässä kyselyssä kävi ilmi, että asiakkaat mieltävät kirjastotyöntekijät useimmiten naisiksi ja hyväksi asiakaspalvelijoiksi. (Mansikkala & Väyrynen 2006, 52.) Muita kirjastoammattilaiseen liitettyjä väittämiä, jotka saivat kannatusta, olivat hyvä tiedonetsijä, 58 vastaajaa oli tätä mieltä, sivistynyt, 50 vastaajaa, sekä pitää hiljaisuudesta, 45 vastaajaa (sama, 53). Muita vähemmän kannatusta saaneita väitteitä olivat, nuttura ja silmälasit, 18 vastaajaa, nörtti, ujo ja puhumaton, 15 vastaajaa.

Kirjastoammattilaiset eivät itse tunnista itseään näistä negatiivisista kuvista, ja he ovat lähinnä hämmentyneitä siitä, mistä tämä mielikuva johtuu. Tiivistettynä voi siis sanoa, että kirjastonhoitajan uskotaan olevan hiljaisuudesta pitävä sivistynyt nainen, joka on hyvä asiakaspalvelussa ja tiedonhaussa.

Asiakkaiden kuva kirjastoammattilaisista oli suurimmaksi osaksi siis positiivinen, mutta siinäkin näkyy vielä ajoittain stereotyyppien viitteitä. Hiljaisuus ja silmälasit vaikuttavat olevan niin vahva mielikuva, että sitä ei kyetä poistamaan, vain heikentämään. Tässä kyselyssä on huomionarvoista se, että siihen vastasivat kirjaston käyttäjät, eli ne ihmiset, joilla on omakohtaisia havaintoja kirjastoammattilaisista.

Kyselyyn vastanneista kirjastoammattilaisista suurin osa oli sitä mieltä, että mielikuva kirjastoammattilaisista on hyvä. Tosin suurin osa vastanneista oli myös sitä mieltä, että sitä pitäisi vielä ehdottomasti parantaa. (Sama, 74, 82.)

3.4 *Kirjastonhoitajat romaaneissa*

Juntunen kirjoittaa pro gradussaan kirjastonhoitajista romaaneissa. Työssään hän luetteloi tutkimusaineistossaan ilmenneitä samankaltaisuuksia. Merkittävää ei ole ainoastaan, mitä yhtenäisiä piirteitä hahmoilla on vaan myös, mitä stereotyyppejä ei käytetä. Ulkonäköön liittyviin stereotyyppihin ja kirjoihin suuntautuvaan kiintymykseen kiinnitettiin yllättävän vähän huomiota (Juntunen 2004, 48, 68).

Juntusen löytämät yhteiset piirteet ovat suureksi osaksi positiivisia. Samankaltaiseen tulokseen on päätynyt White (2012, 104), jonka mukaan aikuisten kaunokirjallisuus antaa kirjastonhoitajista positiivisen kuvan useilla erityyppisillä hahmoilla. Juntusen aineistossa esiintyvät kirjastonhoitajat viihtyvät työssään, ulkopuoliset näkevät heidän työnsä positiivisena ja heidät kuvataan ammattitaitoisina ja työhönsä kouluttautuneina. White lisää, että kirjoissa kirjastonhoitajat ovat älykkäitä ja tätä käytetään hyväksi mysteereiden ratkonnassa. Kirjastonhoitajan työn perimmäisenä tehtävänä nähdään tiedon välittäminen (Juntunen 2004, 68). Hahmojen työtavat ja asenteet kuitenkin vaihtelevat: on paikoilleen jämähtäneitä ja uudistushenkisiä. Muita huomioita on, että kaikki hahmot ovat jollakin tavalla yksinäisiä (sama, 68). Suurin osa kirjastonhoitajien hahmoista on yhä naisia sekä naimattomia, mutta hahmoille annetaan maskuliinisina pidettyjä piirteitä, joita ovat aktiivisuus, riippumattomuus, kilpailukyky, rationaalisuus ja jämäkkyys. Hieman surullinen huomio on, että kaikki kirjoissa esiintyneet kirjastonjohtajat ovat miehiä. (Sama, 70.)

Nuorten kirjallisuudessa kirjastonhoitajista annetaan positiivinen ja monipuolinen kuva (White 2012, 89). Se esittelee etnisesti eri ryhmiin kuuluvia hahmoja ja näyttää kirjastonhoitajat hienotunteisina, monipuolisina ja asioista perillä olevina.

Kirjasto vaikuttaa olevan kaunokirjallisuudessa esiintyville kirjastonhoitajille enemmän kuin pelkkä työpaikka. Yhdelle se on turvapaikka yksityiseläältä, ja toinen tapaa siellä tulevan aviomiehensä. Kirjasto on osa heidän elämänsä tavalla, johon kaikki työpaikat eivät kykene. White uskoo kirjallisuuden antaman kuvan johtuvan siitä, että useat kirjastonhoitajat ovat myös kirjailijoita tai työskennelleet jossain elämänsä vaiheessa kirjastossa. Kirjoissa esiintyvistä kirjastonhoitajista on 37,2 % päähenkilöitä ja 25,8 % kumppaneita tai auttajia päähenkilölle. (sama, 101.)

3.5 Stereotyypit elokuvissa ja televisiossa

Stereotyypit ovat aina vahvimmillaan, kun asioista perillä olemattomat luovat sivuhahmoja. Tämä näkyy erityisesti lasten televisio-ohjelmissa. Television aikuisille suunnatuissa ohjelmissa kirjastonhoitajien hahmot ovat keskenään erilaisia ja omaavat piirteitä kuten seikkailunhalua ja älykkyyttä. Lastenohjelmissa puolestaan luotetaan vielä stereotyyppeihin. Hahmot ovat paitsi silmälasillisia nutturapäitä myös usein tarinan vastustajia, ilkeitä, toimintaa rajoittavia vartijoita. Televisio-ohjelmat kokonaisuutena eivät anna täyttä kuvaa kirjastontyötehtävistä ja esittelevät kirjastonhoitajia yksipuolisesti. (sama, 85–86.)

Elokuissa kirjastonhoitajien stereotyyppi kehittyi vuosina 1932–1959, jolloin hahmoille vakiintui nuttura, silmälasit ja tätimäinen pukeutuminen (Tevis & Tevis 2005, 93). Tevis ja Tevis ovat sitä mieltä, että kirjastonhoitajien yhtenäinen ulkonäkö, koulutus ja työtehtävät helpottivat elokuissa esiintyvän hahmon tunnistamista ja yksinkertaistamista (2005, 16–17). Päähenkilöt ovat usein nuorempia ja kauniimpia eivätkä samalla tavalla stereotyyppien vankeja kuin sivuhahmot, jotka esitetään rumempina, vanhempina ja ilkeämpinä (sama, 21).

Widenius havaitsi, että stereotyyppisten roolien lisäksi kirjastonhoitajat symboloivat elokuissa ihmisyyttä, henkisyttä ja oppineisuutta. Tulevaisuuteen sijoituissa elokuissa kirjastonhoitajat toimivat ihmiskunnan muisteina, jotka tuntevat menneen ja nykyisen. Kirjastonhoitajien omien tai löytämien tietojen avulla selvitetään mysteerejä ja ratkaistaan ongelmia. (2000, 128–129.)

Kirjastonhoitajien esitetään usein hakevan kirjastosta turvaa ja mukavuutta, ennen kuin he löytävät tulevan puolisonsa (Tevis & Tevis 2005, 149). Yleistä on myös työskenteleminen kirjastossa opiskeluaikana ja ennen pääsyä haluamaansa työpaikkaan.

Tevis ja Tevis tiivistävät hyvin yhden ongelman kirjastonhoitajien stereotyyppistä huomioimalla, että vaikka tietokoneiden myötä kirjastonhoitajien työtehtävät muuttuivat, elokuvat eivät ole heijastaneet tätä muutosta, vaan ne näyttävät vieläkin samoja työtehtäviä, kuten hyllytystä ja kirjojen kuljetusta, kuin aina ennenkin (2005, 188). Kirjastonhoitajien hahmo on pysynyt elokuissa jo pitkään samana, ja se on osoittautunut hankalaksi muuttaa (sama, 189, 191). Vaikka päähenkilöt ovat nuorempia ja seikkailunhaluisempia, he ovat silti usein vain erilaisia variaatioita nutturaisesta vanhapiika-hahmosta. (White 2012, 38). Widenius muistuttaa, että elokuvat toistavat rooleja ja stereotyyppisiä vuosikymmeniä, vaikka nämä eivät pitäisikään paikkaansa (2000, 129). Vaikka stereotyyppisten roolien lisäksi kirjastonhoitajilla on tyyppistä irtaantuvia ja positiivisia rooleja elokuissa, ne jäävät negatiivisten stereotyyppien jalkoihin, sillä negatiiviset stereotyypit ovat vaikuttavampia ja sitkeämpiä kuin positiiviset. (Widenius 2000, 150, 154.)

4 ELOKUVALLISET VIHJAILUKEINOT

4.1 *Mise-en-scène*

Mise-en-scène tarkoittaa näyttämöllepanoa. Siihen kuuluu kaikki kuvaruudussa näkyvä sisältö eli näyttelijät, heidän puvustuksensa, meikkauksensa ja näyttelemisensä, valaistus, tila ja sen käyttäminen, lavastus, esineet sekä tapa, jolla ne on organisoitu ruudussa, sekä se, miten katsojan annetaan nähdä ne. (Gibbs 2002, 5.) Elokuissa kaikki nämä mise-en-scèneen osat pyritään järjestämään yhtenäisesti ja johdonmukaisesti, jotta ne voisivat palvella draamaa parhaiten (sama, 41). Elokuissa voidaan mise-en-scèneä käyttää luomaan linkkejä eri asioiden välille yksityiskohtien avulla, niin että katselijat tietoisesti tai tiedostamattaan pystyvät yhdistämään nämä asiat toisiinsa (sama, 48). Useita eri tiedonlähteitä käytetään usein elokuvissa samanaikaisesti ja kun lavastus, esineet ja toiminta yhdessä muodostavat informaation, voidaan myöhemmin elokuvassa luoda sama vaikutelma käyttämällä vain yhtä näistä (Rosma 1984, 30).

Hahmoista paljastetaan paljon ulkomuodon avulla. Näyttelijöitä valitaan elokuvaan paitsi taidon myös rooliin sopivan olemuksen ansiosta (Bacon 2004, 172–173). Mise-en-scène kertoo hahmoista paitsi näyttelijän valinnan avulla myös puvustuksella ja otoksen taustalla. Otoksen tausta voi kuvata jotain, mitä hahmo ei saa itse sanotuksi (Gibbs 2002, 69). Esimerkiksi hahmo, joka elokuvan lopussa on vapautunut ja valmis aloittamaan elämänsä alusta, voidaan viimeisessä otoksessa sijoittaa keskelle kukkaan puhkeavaa niittyä. Viesti menee perille, vaikka dialogia ei olekaan.

Katselijoiden mielikuvia hahmoista ohjaillaan paitsi tarkasti valittujen näyttelijöiden ja heidän meikkauksensa, lavastuksen ja näyttelijöiden näyttelemisen avulla myös monilla elokuvateknisillä keinoilla. Kameran kuvakulmat, leikkaukset ja musiikki johdattelevat katsojan suhtautumista henkilöihin elokuvan tekijöiden haluamaan suuntaan. (Bacon 2004, 182–183.)

Olosuhteet kykenevät antamaan elokuvien tarinoille oman erityislaatunsa, ja ympäristö aktivoi tarinan. Merkittävää paikassa on sen

- tyyppi. (Onko kyseessä esimerkiksi sairaala tai autiosaari.)
- laatu. (Paikka on esimerkiksi uusi, vanha tai hylätty.)

- tarkoitus. (Kaupassa on tuotteita joita voidaan käyttää, ja saaristossa on luolia. Näiden avulla paikkaa voi käyttää, eikä se ole vain kaunis maisema.)
- suhde henkilöihin. (Jonkun kotipaikkakunta tai alkuperäiskansan jäsen suurkaupungissa.)
- sijainti. (On tärkeä verrattaessa toisen paikan sijaintiin.)

Paikan kauneus tai käytettävyys ei ole tärkeintä, vaan on tärkeää, että se vastaa niitä tunteita, joita kohti pyritään. (Rosma 1984, 37–39.)

4.2 Motivaatio

Elokuville on motivaatioita eli syitä, miksi jokin elokuvallinen elementti on sellainen kuin se on. Nämä motivaatiot voivat olla kompositionaalisia, realistisia, transtekstuaalisia ja taiteellisia. Kompositionaaliin motivaatioihin kuuluvat kaikki seikat, jotka liittyvät elokuvallisten elementtien järjestämiseen mielekkäästi. Kompositionaaliset motiivit pitävät tarinan koossa. Ne varmistavat, että elokuvassa on juoni. Esimerkkinä tästä on kauhuelokuvien hahmot, jotka tekevät typeriä päätöksiä, koska tarina vaatii, että he joutuvat vaaraan, josta heidän pitää yrittää pelastautua. Realistinen motivaatio pyrkii tekemään asioista uskottavia. Transtekstuaalinen motivaatio tarkoittaa, että elokuva esimerkiksi seuraa lajityyppinsä tyypillisiä piirteitä tai kunnioittaa klassikko-elokuvia ottamalla niistä aineksia. Taiteellinen motivaatio on se, johon turvaudutaan, kun muut selitykset eivät sovi. (Bacon 2004, 60–61.)

Elokuvassa tarina ja rakenne tarvitsevat toisiaan (Rosma 1984, 13). Elokuvan tarina ja rakenne ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa ja muokkaavat toisiaan. Usein tämä tarkoittaa, että elokuvan realismi joutuu väistymään, jotta tarina olisi vaikuttavampi tai edes mahdollinen.

4.3 Dialogi

Elokuville dialogi on vain yksi tapa tarjota informaatiota. Visuaalinen tiedonvälitys pitää katsojien mielenkiintoa yllä enemmän kuin pitkät dialogit ja monologit. Dialogin tehtävä ei kuitenkaan ole vain tarjota informaatiota ja edistää juonta, vaan sitä käytetään myös luomaan tunnelmaa ja rakentamaan henkilöitä. (Rosma 1984, 23–24.) Puhuessaan ihminen paljastaa sisäistä maailmaansa sekä suhdettaan itseensä ja ympäristöönsä. Kun ihminen puhuu, ei ole tärkeää vain, mitä hän sanoo vaan miten hän sen sanoo. Elokuvassa hahmojen tulisi olla niin hyvin rakennettuja, että heidät pystyy tunnistamaan pelkästään puhutavan ja sanavalintojen perusteella. (sama, 26.)

McKee (1998, 377) toteaa, että hahmo rakentuu päätöksistä, jotka saavat hänet tekemään, mitä hän tekee, ja että se, mitä hahmot sanovat toisista hahmoista, saattaa olla tai olla olematta totta. McKeen mukaan hahmon puheisiin itsestään ei kannata luottaa liikaa eikä katsojille kannata tarjota tietoa hahmosta vain hänen oman puheensa kautta, sillä McKee uskoo, että yleisö tietää ihmisten ymmärtävän itseään vain harvoin, mikäli koskaan, ja vaikka ihmiset ymmärtäisivät itseään, ovat he kyvyttömiä täydelliseen ja rehelliseen selitykseen. Tiivistettynä voidaan todeta, että elokuvissa kannattaa luottaa enemmän informaatioon hahmoista, joka välittyy heidän tekojensa kautta, kuin heidän puheisiinsa, sillä hahmot, kuten ihmiset, valehtelevat ja ovat usein väärässä, jopa itsensä suhteen.

Puhetta elokuvassa voidaan käyttää myös äänenä ilman sanoja. Puhetapa ja äänenvoimakkuus voivat toisinaan olla tehokkaampia tapoja välittää draaman tunnetta kuin dialogi. Dialogi paljastaa henkilöhahmojen suhteet ja vallitsevan tunnelman. (Rosma 1984, 26.)

5 ELOKUVIEN HENKILÖHAHMOJEN KÄSITTELYÄ

5.1 *Analyyseista*

Olen analyyseissä yrittänyt ensinnäkin tutkia hahmoja henkilöhahmoina, millaisia he ovat, miten heidät näytetään ja miten heihin suhtaudutaan. Olen myös pyrkinyt analysoimaan elokuvissa näytettyä kirjastotyötä, sen merkitystä hahmoille ja tarinalle. Olen verrannut huomioitani stereotyyppeihin.

Halusin karsia opinnäytetyöstäni pois pienemmät roolit, joissa ei ole tarpeeksi tutkittavaa ja analysoitavaa. Tein siis hahmoille kriteerit, joiden mukaan kirjastonhoitajan nimen pitää olla tiedossa ja hänellä pitää olla enemmän kuin kaksi repliikkiä. Löysin kuitenkin myös mielenkiintoisia sivuhahmoja, jotka on mielestäni tärkeää huomioida, vaikka ne eivät sovikaan itse asettamiini kriteereihin. Olen siis ensin olen tutkinut muutamia todella pieniä hahmoja, joista annetaan elokuvissa niin vähän tietoa, että edes nimeä ei saa selville. Sen jälkeen olen keskittynyt sivuhahmoihin ja lopulta elokuvien päähenkilöihin. Elokuvat ovat näissä kolmessa pääluokassa listattuna aikajärjestyksessä vanhimmat ensiksi. Eli ensin käsittelen pienimmän ja vanhimman hahmon ja sen jälkeen etenen aikajärjestyksessä kokoluokkia, kunnes viimeiseksi käsittelen uusimman mukaan ottamani elokuvan, jossa kirjastonhoitaja on pääroolissa.

5.2 *Rooleja kriteereiden vierestä*

Useat roolit ovat todella pieniä, ja kirjastonhoitaja nähdään vain yhdessä tai kahdessa kohtauksessa. Näistä ei saa kunnollista analyysiä, mutta halusin liittää ne mukaan, sillä ne antavat oman lisänsä kirjastonhoitajien yleisiin kuvaan. Yleensä nämä hahmot nähdään työskentelemässä kirjastossa, ja muuten heidän ammattinsa ei selviäisikään, koska yleisesti ei niin pienestä sivuhahmosta olisi mahdollista saada niin paljon tietoa.

Keisareiden kerho (2002) sijoittuu poikien sisäoppilaitokseen. Kokeeseen valmistautuva opiskelija Bell haluaa lainata koekirjan lukusalikappaleen yölainaan, mutta kirjastonhoitaja ei halua sallia sitä, sillä hänen mukaansa jokainen kurssin oppilas haluaa kirjan yölainaan, ja sen antaminen vain yhdelle ei olisi reilua. Oppilas yrittää suostutella kirjastonhoitajaa kehumalla hänen hiustyylään,

mihin kirjastonhoitaja vastaa, että se on ollut hänellä vuodesta 1958. Tilanne ratkeaa, kun opettaja lupaa ottaa täyden vastuun tilanteesta. Tämän elokuvan kirjastonhoitaja on stereotyyppinen tiskin takana istuva hahmo. Hän on sääntöjä valvova, hankaloittaa asiakkaan elämää, ei lähde mukaan tämän kehumisyriytykseen ja osoittaa ärtymisen merkkejä inttävää oppilasta kohtaan. Sinänsä hahmon teot ovat ymmärrettäviä: hän haluaa tarjota tasapuolista palvelua kaikille oppilaille, eikä tehdä poikkeuksia oppilaille, jotka inttävät ja yrittävät mielistellä. Mutta koska kyseisen oppilaan into opiskella näytetään elokuvassa positiivisena, ovat kirjastonhoitajan sitä rajoittavat toimet automaattisesti negatiivisia. Tässä hahmossa tiivistyvät stereotyyppien itsepintaiset ja järkkymättömät piirteet sekä asiakaspalvelussa että ulkonäössä. Hahmo poikkeaa säännöistä vasta opettajan painostuksesta, ja hiustyyliään hän ei ole muuttanut vuosikausiin.

Elokuvassa *Punainen lohikäärme* (2002) päähenkilö etsii kirjastosta tietoa ja häntä auttaa siellä punk-rock-tyylisesti pukeutunut kirjastonhoitaja. Hahmolla on farkkukankainen liivi, hänen hiuksensa ovat käherretyt ja hän on vahvasti meikattu. Kirjastonhoitaja löytää tarvitun tiedon ja antaa vielä lisävihjeen, joka on suureksi avuksi. Hahmo on muuten varsin tyypillinen tiedonhaussa auttava avulias kirjastonhoitaja, mutta hänen ulkonäkönsä erottaa hänet stereotyyppistä.

KUVA 1. Persoonallisesti pukeutunut kirjastonhoitaja Red dragon -elokuvassa

Terry Pratchettin kirjoihin pohjautuva elokuva *Colour of magic* (2008) esittelee kirjasarjoissa suosittu hahmon, joka on velhojen yliopiston kirjastonhoitaja, jonka maaginen onnettomuus muuttaa orangiksi. Hahmon nimeä ei kerrota, vaan hänet tunnetaan vain kirjastonhoitajana. Ihmisenä hahmo huomaa elokuvan päävastustajan, velho Tymonin, vaarallisuuden ja haluaa varmistaa, että tämä ei havittele kirjastonhoitajan pestiä. Tymon onnistuu pelottelemaan kirjastonhoitajaa ja saa tältä tietoa. Orankina hän jatkaa työssään ja osoittaa olevansa älykäs

osallistumalla yritykseen murhata vastustaja. Tosin häntä pystytään lahjomaan banaanien avulla. Hänen kommunikointinsa pelkistyy eleiksi ja sanaksi uuk. Muututtuaan orangiksi hän osoittaa enemmän rohkeutta kuin ihmisenä hakeutumalla viimeiseen taisteluun. Hahmo on lievästi sanottuna erikoinen. Kirjastonhoitajuuteen harvemmin liitetään alkukantaista eläimellisyyttä.

Lastenelokuva 9 (2009) on fantasiaseikkailu dystopisessa maailmassa, missä ihmiset ovat kuolleet ja vallalla oleva robotti on tuhonnut maailman. Ainoat elävät olennot ovat joukko nukkeja. Kaksi näistä nukeista, kaksoset numeroilla 4 ja 3, toimivat ikään kuin kirjastonhoitajina. Heillä on kokoelma teoksia, oma mielenkiintoinen hakumenetelmänsä, heidän todetaan luetteloivan, ja heillä on kyky heijastaa tarvittavaa tietoa silmiensä kautta ja kommunikoida keskenään sanattomasti. Nämä keskenään identtiset hahmot, ovat huppupäisiä ja muistuttavat olemukseltaan munkkeja. He liikkuvat vilkkaasti ja aavistuksen kyyryssä ja hakeutuvat välillä turvaan toistensa ja muiden hahmojen selkien taakse muistuttaen huomattavan paljon säikkyjä hiiriä. Toisin kuin muut hahmot, he eivät puhu. Nukkehahmojen sukupuolta ei paljasteta, tosin joidenkin hahmojen ääninäyttelijät ovat naisia ja toisten miehiä, mutta koska kaksoset eivät puhu, ei heidän sukupuoltaan voi tietää. He ovat ujoja, mutta myös uteliaita. He tutkivat tarkasti uuden tulokkaan kunhan pääsevät ylitse pelostaan. Heistä todetaan, että he ovat ”piilossa, menneeseen uppoutuneina. Etsimässä vastauksia.” Heihin sopii hiljaisen hiirulaisen stereotyyppi ja myös tietämys ja tiedonhalu. Heidän tehtävänsä elokuvassa on tarjota tietoa.

KUVA 2. Elokuvan 9 munkkeja muistuttava kaksoset

5.3 Hessu Hopo – Rampin räjäpää

Hessu Hopo – Rampin räjäpää (2000) on lasten animaatioelokuva, ja sen voi siis olettaa olevan välillä yliampuva ja lapsellinen. Elokuva on vähemmän kiinnostunut realistisesta motivaatiosta ja kiinnittää enemmän huomiota lajityyppinsä piirteiden seuraamiseen. Hessu päätyy opiskelemaan poikansa Maxin kanssa samaan kouluun ja tutustuu siellä kirjastonhoitajaan Sylvia Marpooleen, jonka kanssa hän alkaa seurustelemaan.

Ulkonäöllisesti Sylvian hahmo vastaa osittain stereotypiaa. Hänellä on silmälasit ja hän pukeutuu asiallisesti, mutta hahmolle on myös annettu punaiset, värillään massasta erottuvat hiukset, joita hahmo ei pidä kiinni. Elokuva käyttää kirjastonhoitajien stereotyyppiä hyväkseen. Ensikohtauksessaan kirjastonhoitaja on kirjapinojen ympäröimänä, silmälasit nenällä, leimaamassa kirjoja ja ei aluksi huomaa asiakasta. Huomattuaan asiakkaan hän antaa pitkän selityksen siitä, mitä hän osaa, ja antaa useita sääntöjä ja lappuja kirjastokorttia hakevalle Hessulle. Tämä tukee stereotyyppistä käsitystä kirjastonhoitajista älykkäinä ja tietävinä, mutta sosiaalisesti kömpelöinä. Myöhemmin, kun Sylvia on vihainen Hessulle, hän hyssyttelee Hessua, vaikka aikaisemmin ei puuttunut moiseen. Hahmo ei kuitenkaan jää stereotyyppiksi, sillä ensikohtauksessa hän ja Hessu löytävät yhteisen kiinnostuksen aiheen 1970-luvun tavaroiden keräilystä ja hahmo osoittaa innostusta ja vapautumista.

KUVA 3. Miss Marpooleen ensiesiintyminen antaa vahvan vaikutelman stereotyyppistä.

Hahmosta paljastuu elokuvassa omalaatuisia piirteitä, mikä tekee hahmosta, Forsterin luomia termejä käyttäen, täyteläisen. Sylvia ja Hessu jakavat saman kiinnostuksen 1970-lukuun, mikä

johtaa diskotanssikohtaukseen, jossa kunnioitetaan elokuvia *Saturday night fever* (1977) ja *Titanic* (1997) lainaamalla niiltä aineksia, kuten *Saturday night feveriltä* puvustuksen ja tanssiliikkeitä sekä *Titanicilta* tanssia ja siihen liittyviä kuvakulmia. Nämä viittaukset ovat äärimmäisen selkeitä, ja katsojien halutaan tunnistavan ne. Kyseessä on tällöin transtekstuaalinen motivaatio. Elokuva painottaa Sylvian upeaa ilmetystä piirrettyjen liioittelevaan tyyliin: miesten leuat lokahtavat ja Hessun korvat pyörivät. Hahmojen kiinnostusta 70-lukuun ei tässä pilkata, vaan koko yökerho lähtee mukaan heidän aloittamaansa tanssiin. Sylvian hahmo ei muutu peruuttamattomasti tämän kohtauksen seurauksena, vaan hänet näytetään uudestaan kirjastossa samankaltaisissa vaatteissa kuin ennenkin. Ensivaikutelma hahmosta on kaikkitietävä, sääntöjä tarkasti noudattava ja aavistuksen kuivakka. Kuitenkin jo samassa kohtauksessa hahmo alkaa monipuolistua. Tämän voi nähdä siten, että joko Hessu ”vapauttaa” hahmon kirjastonhoitajuuden kuivakkuudesta, tai yksinkertaisesti niin, että hahmosta paljastetaan siinä jo olevia piirteitä, joita ei vähemmällä ruutuajalla ja yksipuolisemmilla kohtauksilla olisi kyetty näyttämään. Hahmo ei muutu ääripäästä toiseen vaan monipuolistuu. Eikä kirjastonhoitajuus ja asiallinen pukeutuminen töissä estä pudottamasta miesten leukoja töiden jälkeen tanssilattialla. Hahmon muita piirteitä on ystävällisyys. Hän auttaa Hessua opiskelemaan ja tukee tätä harrastuksissa ja ongelmissa. Sylvia kuvataan myös älykkäänä. Tähän viittaavat kaikki ne taidot, jotka hän kertoo omaavansa työssään, se että hän auttaa Hessua opiskelemaan ja miten hän täydentää Hessun lauseet.

Elokuvassa Hessu ja Sylvia alkavat seurustelemaan. Tämä tehdään äärimmäisen selkeäksi useilla eri keinoilla. Elokuvan ratkaisut tukevat Hessun ja Sylvian yhteenkuulumista. Useassa kohtauksessa Sylvia täydentää Hessun lauseet loppuun, mikä auttaa näkemään nämä kaksi hahmoa osana samaa kokonaisuutta. Heillä on romanttinen kohtaaminen, joka seuraa täysin romanttisten elokuvien piirteitä, eli kyseisessä kohtauksessa on ollut transtekstuaalinen motivaatio. Seurustelu, sen aloittaminen ja hankaluudet näyttävät lisää puolia Sylviasta. Treffit Hessun kanssa ovat ”elämäni paras ilta”, mutta välirikon aikana Sylvia on katkera ja pettynyt. Välirikon aikana elokuva paljastaa hahmon ajatukset ja tunteet monologin ja hahmon käytöksen avulla. Hahmo osoittaa anteeksiantoa, ja hän tukee Hessua sekä opiskeluissa, *Rockya* ja muita urheiluelokuvia muistuttavassa kohtauksessa ja on katsomassa hänen kilpailuitaan. Hahmon tehtävänä elokuvassa on olla Hessun tyttöystävä.

Mise-en-scène on piirrettyssä elokuvassa aina tarkoituksella suunniteltu ja siksi selkeä. Kun Hessu ja Sylvia alkavat ensikohtauksessaan puhua kiinnostuksistaan ja jopa innostuvat tanssimaan, muuttuu Sylvian tausta hänen vaihtaessaan paikkaa hyllyjen tummuudesta äärimmäisen

valoisaksi. Yökerhon tanssikohtauksessa Sylviaa näytetään tiltaamalla alhaalta ylöspäin, tavalla jota yleisesti käytetään, kun halutaan kiinnittää erityistä huomiota hahmon ulkonäköön positiivisessa mielessä. Näiden treffien jälkeen Hessu ja Sylvia näytetään istumassa illalla penkillä järven rannalla, kuun, tähtien ja katulamppujen loistaessa. Sen selkeämpää sijaintia ei romanttiselle kohtaukselle voi olla. Hessun ja Sylvian hetkellisen eroamisen jälkeen heidän seuraava kohtauksensa sijoittuu kirjastoon, ja Sylviaa kuvataan alakulmasta, mikä antaa vaikutelman, jossa hahmo on suurempi kuin katselija. Tätä kuvakulmaa käytetään, kun halutaan näyttää, kuka on hallitsevammassa asemassa kohtauksessa. Tämän voisi nähdä tukevan sitä kuvaa, että kirjasto on työntekijöilleen turvapaikka. Hahmo on palautettu paikkaan, missä hänet on ensimmäisen kerran näytettiin ennen seurustelusuhdetta. Tämä kuvaa sitä, että heidän tilanteensa on palannut taaksepäin. Loppukohtaus noudattaa kaikkia romanttisten elokuvien sääntöjä, kun seurusteleva pari ajaa avoautolla kohti auringonlaskua.

KUVA 4. Hahmo siirtyy varjoista valoon, ja huomioitavaa on romanttisen vaaleanpunainen väri.

Kirjastotyötä elokuva näyttää muutamassa kohtauksessa. Sylvia näytetään leimaamassa kirjoja ja hyllyttämässä niitä. Kirjastonhoitajan luokse myös mennään, kun halutaan kirjastokortti. Kirjastoa käytetään opiskelupaikkana, ja siellä näytetään olevan opiskelijoita. Eniten kuitenkin kirjaston työtehtävät tulevat esille Sylvian kertoessa omat taitonsa ja tehtävänsä ensikohtaamisen aikana. Hän on pääkirjastonhoitaja, joka tuntee kaikki kirjaston salat, kuten kaunokirjallisuuden, tietokirjallisuuden, lehdet, kausijulkaisut ja viitteet.

Hahmon esittelyssä nojataan selkeästi stereotyyppeihin, mutta sen jälkeen hahmo alkaa monipuolistua, ja vaikka hahmo on sivuhenkilö, kiinnitetään hänenkin tunteisiinsa huomiota, ja elokuva kohtelee hahmoa hyvin. Hahmon rooli on olla elokuvassa Hessun tyttöystävä eikä mikään naurun aihe tai vastustaja. Vaikka hahmossa on selkeitä piirteitä yleisistä kirjastonhoitajien stereotyypeistä, kuten silmälasit ja sivistyneisyys, ei hahmo kuitenkaan jää pelkästään

kaavamaiseksi ja stereotyyppin loukkuun, vaan hahmo esitetään monipuolisemmin ja hänelle suodaan onnellinen loppu.

5.4 Kunnian puolesta

Kunnian puolesta (2000) kertoo Carlin, mustaihoisen miehen urasta ja haasteista rasistisessa laivastossa keskittyen hänen monimutkaiseen suhteeseensa kouluttajansa kanssa. Elokvassa esiintyy kaksi kirjastonhoitajaa. Päähenkilö Carlin hakiessa kirjastosta apua opiskeluun hän jututtaa ensin vanhempaa kirjastonhoitajaa, joka ei ole mitenkään erityisen ystävällinen ja toteaa Carlille, että hän on tullut kirjastoon eikä kouluun. Toinen kirjastotyöntekijä, jolta hän pyytää apua, on Jo, nuori nainen, joka opiskelee tullakseen lääkäriksi. Aluksi hänkin kieltäytyy auttamasta, mutta Carlin sinnikkyyden edessä hän lopulta suostuu ja alkaa opettamaan tätä. Heistä tulee lopulta romanttinen pari, ja he menevät naimisiin ja saavat lapsen. Vuosia myöhemmin Jo jättää Carlin riidan päätteeksi, kun Carl vaatii loukkaantuneen jalkansa amputoimista. Myöhemmin elokuvassa hän kuitenkin palaa elokuvan kriittisellä hetkellä, kun Carlin paluuta sukeltajaksi testataan oikeudenkäyntiä muistuttavassa tilaisuudessa.

KUVA 5. Jo katselee yleisön joukosta, kun Carl pyrkii takaisin laivastoon.

Jo työskentelee kirjastossa opintojensa ohessa ja jättää ammatin valmistuessaan myöhemmin lääkäriksi. Hahmon tarkoitus on olla romanttinen puoliso päähenkilölle ja tarjota henkilökohtaista draamaa tämän tarinaan. Carlin rakkaus- ja perhe-elämä eivät ole elokuvassa keskeisessä osassa, joten Jon hahmo ei saa paljoa aikaa tai mahdollisuutta kehittyä ja saada syvyyttä. Hänen

tehtävänsä elokuvassa on reagoida Carliin ja tämän elämään. Hänestä tiedetään, että hän on lääkäri ja hän on tyytyväinen vähempään kuin Carl, joka haluaa jatkuvasti sitä, mitä hänelle ei suostuta antamaan. Jon ja Carlin molemmat riidat koskevatkin sitä, miten Carl vaarantaa itsensä ajattelematta Jota tai perhettään, kun hän pyrkii etenemään urallaan ja näyttämään rasisteille. Kirjastotyö on tässä elokuvassa stereotyyppien mukaisesti vain jotakin, mitä hahmo tekee kuluttaakseen aikaa tai ennen valmistumistaan varsinaiseen ammattiinsa.

Jon hahmoa näytetään elokuvassa vain vähän, eikä hän kehity. Tästä syystä hahmo on mielestäni litteä. Hänestä ei paljastu uusia puolia, hän ei kehity ja hänen hahmonsa on tärkeä vain suhteessa päähenkilöön. Erityisintä tämän elokuvan kahdessa kirjastonhoitajassa on se, että he ovat ainoita tummaihoisia kirjastonhoitajia, joita tutkimissani elokuvissa esiintyi. Kirjastonhoitajien hahmoihin liitetään yleensä valkoihoisuus, ja se käy ilmi myös tutkimissani elokuvissa, joissa esiintyy suurimmaksi osaksi valkoihoisia kirjastonhoitajia.

5.5 Tomcats

Tomcats on vuonna 2001 valmistunut huumorelokuva. Elokuvan on täynnä alapäähumoria, ja sen naisroolit ovat järkyttävän huonoja. Elokuva esittelee kolme erilaista kirjastonhoitajiin liitettyä stereotyyppiä samassa hahmossa. Yksi näistä on seksikkään kirjastonhoitajan stereotyyppi, jota ei esiinny muissa tutkimissani elokuvissa, mutta joka on nähtävissä esimerkiksi youtube-videoissa. Elokuvassa miesporukka päättää lyödä suuresta rahasummasta vetoa, ja voittajaksi päätyy hän, kuka menee viimeisenä naimisiin. Vuosia myöhemmin päähenkilö Michael yrittää rahapulassaan saada joukon toista sinkkua Kyleä menemään naimisiin voittaakseen rahapalkinnon.

Kirjastonhoitaja esiintyy elokuvassa, kun Michaelille itselleen on kehittynyt tunteita erästä Natalieta kohtaan, ja hän yrittää päästä näistä tunteista eroon harrastamalla seksiä ensimmäisen näkemänsä naisen kanssa. Koska hän on kirjastossa, päätyy hän viettelemään kirjastonhoitajaa nimeltä Jill. Michael päätyykin Jillin makuuhuoneeseen. Siellä ujosta ja stereotyypin mukaisesta nutturapäisestä, silmälaseja käyttävästä, hameeseen ja neuletakkiin pukeutuneesta Jillistä paljastuu aivan uusi puoli. Hän kahlitsee Michaelin sängynpäätyynsä ja painaa nappia, joka muuttaa huoneen seksiluolaksi, ja paljastaa yöpaitansa alla olevan tumman nahkakorsetin. Kaiken

huippu on se, että hänen eläkkeellä oleva kirjastonhoitajamummonsakin ilmestyy makuuhuoneeseen nahkavaatteissa ruoskaa heilutellen.

Jillin hahmo ei riko stereotyyppiä, vaan sen sijaan samaan hahmoon on yhdistetty erilaiset stereotyypit. Alkuksi hahmossa kaikki muistuttaa hiirulaisstereotyyppiä, niin puvustus, näyttelijäsuoritus kuin myös dialogi. Hahmo on esitellään aluksi kirjastossa säikyksi, mekkoon ja

KUVA 6. Tämä hahmo on täydellinen esimerkki naisten huora/Madonna-rooleista elokuviissa.

neulatakkiin pukeutuneeksi kirjastonhoitajaksi, jolla on sekä lasit että nuttura. Hän säpsähtää, kun Michael alkaa juttelemaan hänelle, ja hänen liikkeensä ovat hermostuneita ja liioitellun kömpelöitä. Kävellessään yhdessä hän kertoo Michaelille rakkaudestaan kirjoihin. Myöhemmin hänen näytetään asuvan mummonsa kanssa, joka hänkin on ollut kirjastonhoitaja, ja mise-en-scènekin on valjastettu antamaan hahmosta haluttu kuva, sillä Jillin huoneessa on pastellinsävyiset kukkatapetit ja suuri määrä pehmoleluja. Sen jälkeen hahmo muuttuu seksikkään kirjastonhoitajan stereotyyppiksi. Hänen huoneessaan on erilaisten ruoskien kokoelma, ikkunat peittyvät nappia painamalla ja valaistus muuttuu tummanpunaiseksi. Hänen käytöksensä myös muuttuu täysin. Hän muuttuu itsevarmaksi ja hallitsevaksi. Hän jopa laittaa puoleen reiteen ulottuvat nahkasaappaat. Tämä viittaa samalla stereotyyppiin kirjastonhoitajista epäystävällisinä vallankäyttäjinä.

Hahmo ei ole muuta kuin eri kirjastonhoitajien stereotyyppien yhdistelmä. Hahmossa ei ole mitään yksilöllistä. Se vain esittelee vuorollaan hiirulaisen, seksikkään kirjastonhoitajan ja vallankäyttäjän stereotyypit, joita kirjastonhoitajiin liitetään. Näiden erilaisuutta korostetaan elokuvassa niin mise-en-scènellä, puvustuksella, dialogilla kuin näyttelijäsuorituksellakin. Nainen on joko huora tai madonna, viaton tai syntinen. Michael kahlitaan sängynpäätyyn pehmonallejen sisälle piilotetuilla käsiraudoilla, ja ujolta vaikuttanut Jill, joka säikähti, kun hänelle alettiin keskustelemaan, estää Michaelia puhumasta. Kirjastonhoitajia ei tavallisesti nähdä hallitsevassa asemassa,

aggressiivisina tai väkivaltaisina, mutta Jillin hahmo on näitä kaikkia. Hahmo on litteä, se ei kehity millään tavalla, ja koska sen piirteet ovat liioiteltuja ja tarkoitettu naurettavaksi, hahmo on mielestäni pelkkä karikatyyri. Elokuva on ilmeisesti suunnattu miehille, sillä siinä on vain yksi naishahmo merkittävässä roolissa, ja elokuvassa tehdyn vedon vuoksi naiset ovat vain halun kohde ja samalla uhka, koska rakastuminen ja naimisiin meno estää voittamasta miesten keskeistä vetoa. Tämä hahmo on loistava esimerkki kirjastonhoitajien stereotyypistä, sillä sen avulla voi esitellä kolme eri stereotyyppiä yhden elokuvan aikana.

5.6 Station agent

Station agent (2003) on elokuva, joka kertoo Finin, lyhytkasvuisen, junista kiinnostuneen miehen muuttamisesta vanhalle juna-asemalle ja hänen tutustumisestaan ja suhteistaan paikallisiin henkilöihin. Elokuvassa esiintyvä kirjastonhoitajana on nuori nainen nimeltä Emily. Hahmo esiintyy ensimmäisen kerran kirjastossa, jossa hän ei ensin huomaa Finiä, vaan säikähtää ja omien sanojensa mukaan ”kiljui päin hänen naamaansa”, minkä vuoksi hän on myöhemmin häpeissään. Tämän mielenkiintoisen ensiesittelyn jälkeen hahmo nähdään pikaisesti tervehtimässä päähenkilöitä Finiä ja tämän tuttavaa Joea näiden kävelyllä. Seuraavassa pitemmässä kohtauksessaan hahmo ilmeisesti yrittää paikata ensitapaamisen kummallisuuttaan kehumalla Finin leukaa, mikä on sangen kummallista, mutta ystävällistä ja mahdollisesti flirttailevaa. Myöhemmin Emily tapaa Finin baarissa, missä hän kertoo Finille yksityiselämästään, muun muassa, että hän on raskaana ja ettei hän ole kertonut asiasta kenellekään. Emilyn poikaystävä saapuu paikalle ja osoittautuu väkivaltaiseksi tönäisemällä Emilyä ja häntä puolustavaa Finiä. Myöhemmin Emily ilmestyy Finin asemalle pyytämään anteeksi poikaystävän käytöstä. Yksityisyyttään suojeleva Fin, joka ei ole aikaisemmin mielellään päästänyt ihmisiä sisälle juna-asemalle päästää Emilyn sisälle asuntoonsa. He keskustelevat, ja Emily paljastaa asuvansa vanhempiensa luona, jotka suhtautuivat huonosti uutisiin raskaudesta, ja Emily kertoo, että hän kuvitteli muuttavansa yhteen poikaystävänsä kanssa, mikä ei ilmeisesti toteudukaan. Tämä tekee Emilystä selkeästi tunteellisen ja paljastaa paljon hahmon taustasta ja tämän elämäntilanteesta. Emily pyytää lupaa saada olla yötä, ja he nukkuvat vastakkaisissa päissä sohvaa.

KUVA 7. Emily ja Fin kirjastossa

Elokuvasta ei käy ilmi, millä nimikkeellä Emily työskentelee kirjastossa. Sen perusteella, että Emily asuu vielä vanhempiensa luona, voisi päätellä, että hän on niin nuori, ettei välttämättä ole ehtinyt vielä kouluttautua kirjastonhoitajaksi. Toisaalta hän on ainoa työntekijä, joka kirjastossa nähdään. Emilyn hahmo ei noudata stereotypioita. Hänellä ei ole silmälaseja, nutturaa eikä hän pukeudu tätimäisesti. Hän on erittäin ystävällinen ja sosiaalinen, ja hän käy vapaa-ajallaan baarissa, ja hänen kuullaan kiroilevan ja olevan suorasanaainen. Merkittävää on, että jopa vetäytyvä ja omissa oloissaan viihtyvä päähenkilö Fin viihtyy hänen seurassaan. Emily näytetään mahdollisena romanttisen kiinnostuksen kohteena. Hänen yksityiselämästään annetaan lisää tietoa elokuvassa. Hänet nähdään muuallakin kuin kirjastossa, ja hänen persoonansa tulee esille heti ensimmäisestä kohtauksesta lähtien. Hahmo on selkeästi oma yksilönsä, jolla on oma tarinansa, vaikka siitä näytetäänkin elokuvassa vain osia. Hänet näytetään täyteläisenä, moniulotteisena hahmona, joka osoittaa tunteita. Hän ei ole stereotyyppi vaan henkilöahmo. Hänen ulkonäkönsä ja käytöksensä poikkeavat positiivisesti kirjastonhoitajien nutturaisesta hiirulais-stereotyypistä. Tyypillisesti juuri sivuhenkilöt ovat vähemmän yksilöllisiä ja enemmän stereotyyppisiä, mutta Emilyn hahmo on siitä myönteisellä tavalla eroava poikkeus.

Hahmo on mielenkiintoisella tavalla päähenkilön vastakohta. Siinä missä Fin on lyhyt, tummahiuksinen, pukeutuu värittömästi, puhuu harvoin eikä ystävysty helposti, Emily on täysikasvuinen, vaaleahiuksinen, paljon puhuva, vaikuttaa tuntevan paljon ihmisiä ja olevan pidetty, ja ainakin kohtauksessa, jossa Emily on Finin asunnolla, on hänen vaatteensa ainoa väriläiskä.

Elokuvan viimeisessä kohtauksessa Finin ystävät kiusoittelevat häntä ”kirjastonherkkupalasta”. He myös mainitsevat kirjastonhoitajafantasian, jossa ”lasit pois, tukka alas, kirjoja lentää ympäriinsä.” Fin muistuttaa, että Emily ei käytä laseja, mihin vastataan kehotuksella ostaa ne hänelle. Se kuulemma kannattaa. Tämä kohtaus osoittaa paitsi kirjastonhoitajafantasian olemassaolon, myös sen, miten kirjastonhoitajan stereotyyppi liitetään jopa niihin kirjastonhoitajiin, jotka eivät sitä muistuta. Hahmoon, jolla ei ole silmälaseja ja jonka hiukset eivät ole edes poninhännällä, saati sitten nutturalla, liitetään silti kirjastonhoitajuuden kautta fantasia, jossa hän laskee hiuksensa ja ottaa pois silmälasit. Tämä on osoitus stereotyyppien ja representaation voimasta sekä siitä, miten stereotyyppi kykenee silti vaikuttamaan ihmisten mielikuviin, vaikka heillä olisikin päinvastaisia todisteita.

5.7 *Intiimit tunnustukset*

Elokuvan *Intiimit tunnustukset* (2004) tarina kertoo naisesta, Annasta, joka erehtyy osoitteesta ja päätyy vahingossa selittämään huoliaan terapeutin sijasta verojuristi Williamille. Heidän välilleen kehittyy jännitettä, ja monien vaiheiden jälkeen he löytävät toisensa ja elokuva antaa ymmärtää, että he päätyvät yhteen ja elävät tulevaisuudessa onnellisina yhdessä.

Tässä ranskalaisessa elokuvassa esiintyy kirjastonhoitaja nimeltään Jeanne. Hän on päähenkilö Williamin läheinen ystävä ja entinen naisystävä. Henkilön ikää elokuvassa ei kerrota, mutta näyttelijä oli 38-vuotias elokuvan ilmestyessä. Ulkonäöltään hahmo ei sovi stereotyyppiin. Hänellä ei ole silmälaseja eikä nutturaa. Sen sijaan hänellä on lyhyehköt hiukset ja hänet nähdään pukeutuneena farkkuihin ja nahkatakkiin. Valitettavasti hahmo nojaa epäystävällisen ja katkeran kirjastonhoitajan stereotyyppiin olemalla selkeästi tympiintynyt, kun asiakas haluaa etsiä kirjan, josta hän ei osaa tarjota kuin tiedon, että nimessä on huone. Sen lisäksi hän on työssä kirjastossa, koska ei saavuttanut haavettaan. ”Haaveilit kirjailijan urasta. Nyt mätät vanhoja kirjoja hyllyyn. Niiden pöly on katkeroittanut sinut”, toteaa William heidän riitansa aikana. Elokuvassa työ kirjastonhoitana nähdään siis negatiivisena asiana Jeannen elämässä. Jeanne ei ole sinkku, vaan hänellä on miesystävä Luc, josta hän kuitenkin lopulta eroaa, ja hänen päättynyt suhteensa Williamiin on vielä merkittävässä roolissa hänen elämässään.

Jeanne on sivuhenkilö, jonka tehtävä on olla Williamin ystävä, jonka kanssa he puhuvat Williamin etenevästä suhteesta Annaan. Elokuvan alkupuoliskolla Jeannella ja Williamilla on läheisen ystävyyssuhteen lisäksi seksisuhde, huolimatta siitä, että Jeannella on miesystävä. He tapaavat toisiaan Jeannen työpaikalla kirjastossa, Williamin työpaikalla ja asunnossa sekä kahvilassa. Jeanne tukee ja auttaa Williamia ja osoittaa kiinnostusta Williamin suhteesta Annaan. Tosin kiinnostukseen liittyy myös mustasukkaisuutta. Hän esittää tästä kysymyksiä ja kehottaa Williamia paljastamaan erehdyksen. Hän tuntuu aavistavan Williamin kiinnostuksen ennen kuin mies itse tunnustaa sen. Elokuvan edetessä paljastuu, että Jeanne välittää vielä Williamista ja tuntee surumielisyyttä heidän erostaan ja siitä, että heidän suhteensa muuttuu, kun Williamin suhde Annan kanssa etenee.

KUVA 8. Jeanne ja hänen tärkeimmät miessuhteensa elokuvassa Intimit tunnustukset

Elokuvan alkupuoliskolla Williamin ja Jeannen ero ei ole vielä täysin lopullinen. Jeanne ei ole vielä hakenut kaikkia tavaroitaan Williamin asunnosta, eikä William ole heittänyt pois hänen meikkejään. Jeanne paljastaa, että on käynyt puoli vuotta terapiassa suremassa heidän entistä suhdettaan. Jeanne on mustasukkainen, ja heidän riidellessään William yrittää loukata häntä viittaamalla epäonnistuneisiin unelmiin ja työhön kirjastossa. Viimeisessä kohtauksessaan hän paljastaa eronneensa miesystävästään. Kesken kohtauksen Anna soittaa Williamille ja viesti menee vastaajaan. Nähdessään, miten William reagoi Annan puheluun, Jeanne lähtee asunnolta. Williamin ja Jeannin keskustelut, heidän suhteensa ja sen muuttuminen peilaavat samalla Williamin ja Annan suhdetta. Kun Jeanne poistuu viimeisen kerran Williamin luota Annan viestin kuullessa eikä William tunnu edes huomaavan, se osoittaa, että heidän romanttinen suhteensa on vihdoin

ohi ja Williamin suhde Annan kanssa on noussut miehen elämässä tärkeämmäksi kuin entinen suhde Jeanneen. Seuraavassa kohtauksessa William pakkaa tavaroitaan lähtiessään etsimään Annaa.

Elokuva esittää henkilön täyteläisenä hahmona, josta paljastuu lisää informaatiota tarinan edetessä. Vaikka hän on suhteessa Lucin kanssa, hän harrastaa seksiä Williamin kanssa ja kaipaa tätä. Myöhemmin paljastuu, että hän käy terapiassa, ja kertoessaan eronneensa miesystävästään hän toteaa suhteen olleen onneton, vaikka sitä ei näytetty, kun suhde vielä oli olemassa. Vaikka hän kertoo epäsuorasti pelkäävänsä jäävänsä yksin, hän kuitenkin lähtee Williamin luota jättäen hänet kuuntelemaan Annan viestiä ja asettaa näin Williamin mahdollisuuden onneen Annan kanssa tärkeämpään asemaan kuin oman kaipuunsa hänen ja Williamin entiseen suhteeseen. Hahmon oma tarina elokuvan sisällä kertoo, miten hän lakkaa tukeutumasta miehiin elämässään. Tähän viittaisi se, että hän jättää miesystävänsä ja jättää lopussa Williamin taakseen. Elokuvan mise-en-scène ja kuvaus tukevat Jeannen näkemistä täyteläisenä hahmona. Kun riidan jälkeen William poistuu, kamera ei seuraa häntä, elokuvan päähenkilöä, vaan jää kuvaamaan Jeannen reaktioita riitaan. Samoin, kun Jeanne poistuu jättäen Williamin kuuntelemaan Annan viestiä, näytetään hänen poistumisensa ja se, kuinka hän vielä kääntyy katsomaan taakseen. Jeannen tunteilla siis on merkitystä elokuvassa. Hahmo ei välttämättä ole kaikista positiivisin kirjastonhoitajan hahmo, mutta se on täyteläinen, monipuolinen hahmo, ja elokuva kunnioittaa sitä.

5.8 Kit Kittridge – Neiti neuvokas

Kit Kittredge – Neiti neuvokas (2008) on lastenelokuva, joka sijoittuu Yhdysvaltoihin 1930-luvun laman aikana. Se kertoo työstä, Kit, joka haluaa reporteriksi ja jonka perhe kohtaa taloudellisia ongelmia. Kitin äiti joutuu ottamaan taloon alivuokralaisia, ja sinne muuttaa kokoelma värikkäitä persoonallisuuksia. Samaan aikaan tapahtuu ryöstöjä, joista epäillään Kitin kulkuriystävää.

Elokuvassa esiintyvä kirjastonhoitaja on neiti Bond, joka tulee vuokralaiseksi Kitin kotiin ja ajaa kirjastoautoa. Hahmo näytetään mukavana, aavistuksen höpsönä ja vaarattomana. Tämä tulee esille muun muassa siinä, että elokuvan päähenkilö kertoo naurahtaen, että hän ei aina erota jarrua ja kaasua toisistaan, ja muut asukkaat menevätkin suojaan hänen saapuessaan autolla. Hänen näytetään törmäävän kahdesti roska-astioihin ja kerran kaatavan aidan. Näyttelijän suoritus tukee tätä hieman höpsähtävää kulmaa. Ilmeet ja eleet ovat liioiteltuja, ja hahmo jopa juoksee

kummallisesti samalla äännähdellen. Neiti Bond lainaa kirjoja kahdelle Kitin ystävälle, jotka ovat kulkureita ja ehdottaa kirjaa myös toiselle vuokralaiselle, kun tämä on huonolla tuulella. Hahmo ei siis ole epäluottavainen kulkureita kohtaan ja on sängen ystävällinen ja sosiaalinen. Hän osallistuu vastentahtoisesti myös talossa vuokralla olevan taikurin levitaatiotemppuun, mutta ei usko sen onnistuneen. Myöhemmin kuitenkin käy ilmi, että neiti Bond on osa rikollisjoukkoa.

KUVA 9. Neiti Bond ja liioitellut eleet

Elokuvan myöhemmässä vaiheessa, kun lapset ovat pyytäneet neiti Bondilta apua roistojen kiinni saamiseen, käy ilmi, että neiti Bond on yksi rikollisista. Taikurin serkku kutsuu Bondia taikurin naisystäväksi, eli kyseessä on rikostoveruuden lisäksi romanttinen suhde. Elokuva antaa ymmärtää, että Neiti Bondin osuus rikoksissa ei ole suuri, varsinaiset roistot ovat taikuri ja hänen serkkunsa, ja tätä elokuva viestii, kun lapset toteavat, että taikuri tarvitsee apulaisen. Hahmo ei itse osallistu ryöstöihin vaan toimii epäsuorasti antamalla tarvittavaa tietoa varkaille ja levittämällä huhuja, jotka saavat kiertolaiset vaikuttamaan syyllisiltä. Hän myös järjestää tilaisuuden varkaille antamalla idean kaikkien vuokralaisten arvotavaroiden säilyttämisestä samassa paikassa. Hahmo vastustaa rahan viemistä ja on selkeästi kauhistunut, kun hänen toverinsa sanovat, että he aikovat vastaisuudessakin ryöstää rahaa. Hänet nähdään riitelevän toveriensa kanssa. Lasten napatessa rahat takaisin hän ehdottaa tovereilleen, että lasten annettaisiin pitää rahat.

Neiti Bond palaa takaisin rikoksen polulta ennen elokuvan loppua. Tilanteen kärjistyessä ja taikurin serkun alkaessa taistella Kitin ystävien kanssa Bond tyrmää tämän lapiolla. Anteeksipyyntönsään hän toteaa, että onnistui vakuuttelemaan itselleen, että kovat ajat vaativat kovia tekoja. Aiemmin elokuvassa hän totesi lukeneensa kirjan Robin Hoodista ja kertoo anteeksipyyntönsään, että ero

Robin Hoodin ja heidän välillään oli se, että he veivät sekä rikkailta että köyhiltä ja pitivät itsellään. Hän antaa poliisien viedä itsensä ja hyvästelee ystävänsä.

Rikollisuudestaan huolimatta hahmo on ystävällinen ja mukava sekä alkaa elokuvan edetessä tuntea olonsa yhä epämukavammaksi rikollisten tekojen vuoksi. Hän tekeekin elokuvan lopussa kääntymyksen, auttaa tarinan sankareita, pyytää anteeksi, ottaa vastaan omien tekojensa seuraukset ja eroaa miesystävästään. Hahmo ei siis ole läpikotaisin paha vaan eksynyt joksikin aikaa kaidalta polulta. Lastenelokuville ovat tyypillisiä kummalliset hahmot ja liioitellut eleet, joita tällä hahmolla on. Juuri eleet ja näyttelijän tapa esittää hahmoa tekevät Bondista höpsön ja kummallisen. Ulkonäöllisesti hahmo ei eroa muista elokuvan naisista. Hänellä ei ole silmälaseja eikä nutturaa, ja hänen vaatteensa eivät eroa muiden naishahmojen vaatteista. Neiti Bond näytetään useasti kirjojen kanssa. Hän lukee niitä sängyssään ympärillään useita kirjoja ja kantaa niitä pinoina. Tämä on täysin yhdenmukaista kirjastonhoitajien stereotyyppien kanssa, jonka mukaan kirjastonhoitajat itse lukevat paljon. Hän suosittelee kirjoja muillekin ja puhuu itse lukemistaan kirjoista. Hänen lukemallaan kirjalla Robin Hoodista on ilmeisesti ollut häneen suuri vaikutus, ja maininnasta anteeksipyyntönsä voi ymmärtää, että se vaikutti hänen lähtemiseensä mukaan rikolliseen toimintaan. Hänen rikoskumppaninsa kutsui häntä naiiviksi ja se, miten helposti kirja pystyy vaikuttamaan hänen tekoihinsa, näyttää vahvistavan tämän. Monilla tavoilla hahmo poikkeaa kirjastonhoitajien stereotyyppisestä esittämisestä. Mikäli kirjastonhoitajat ovat olleet elokuvassa vastustajia, niin se on johtunut siitä, että he ovat olleet kyseisissä elokuvissa ilkeitä ja suorastaan kiusanneet asiakkaitaan, mutta harvemmin he ovat olleet suoranaisia rikollisia, vain epämiellyttäviä henkilöitä. Neiti Bond puolestaan ei ole ilkeä, mutta on rikollinen.

Elokuvassa ei käy ilmi, mistä neiti Bond on kirjastoauton saanut. Tämä on sangen hämmentävä seikka, sillä rosvojoukkion sanotaan kierrelleen muuallakin, joten kirjastoauto ei voi olla minkään kaupungin omaisuutta eikä neiti Bond minkään kaupungin palveluksessa. Ilmeisesti rahan tarpeessa olevalla neiti Bondilla on yksityinen kirjastoauto omistuksessaan.

5.9 The librarian -trilogia

The Librarian -elokuvat muodostavat elokuvatrilogian, jonka osat ovat *The librarian: Kohtalon keihäs* (2004), *The librarian II: Paluu kuningas Salomonin kaivoksille* (2006) ja *The Librarian III:*

The Curse Of The Judas Chalice (2008). Päähenkilönä näissä elokuvissa on Flynn Carson, josta ensimmäisen elokuvan aikana tulee kirjastonhoitaja. Elokuvat ovat seikkailuelokuvia, joissa on myös fantasiaa ja huumoria. Elokuvat ovat varsin suorapiirteisiä. Niiden tarkoitus on ennemminkin viihdyttää kuin olla älykkäitä tai taiteellisia, ja tämän vuoksi vihjeet ovat suoria ja tarina selkeä.

Ensimmäisen elokuvan alussa Flynn näytetään ikuisena opiskelijana, jolla ei edes ole kiinnostusta tehdä mitään muuta. Hänellä näytetään olevan huonot ihmissuhdetaidot, sillä hän ei tiedä opiskelijatovereidensa nimiä. Hänellä kerrotaan olevan 22 tutkintoa, ja hän itse toteaa olevansa eniten oma itsensä opiskellessaan. Hän asuu äitinsä luona ja odottaa asioiden muuttuvan joskus tulevaisuudessa, mutta hänet pakotetaan ulos koulusta merkitsemällä hänet valmistuneeksi. Yrittäessään puolustella koko iän jatkunutta opiskeluaan hän ymmärtää itsekkin, että hänen pitää muuttaa elämänsä ja hankkia työpaikka. Hän saa kutsun työhaastatteluun kirjastonhoitajaksi. Hän osoittaa lieviä pelkurin merkkejä yrittäessään viime hetkellä poistua haastattelupaikalta, mutta ei siinä onnistu. Haastattelussa hän tahmean alun jälkeen tekee vaikutuksen osoittamalla äärimmäisen hyvää huomio- ja päättelykykyä kertomalla haastattelijalle tästä itsestään. Flynn myös lainaa äitinsä sanontaa, jonka mukaan tärkeimpiä asioita ei tiedetä aivoissa vaan tunnetaan sydämessä.

Kirjastonhoitajan työ, jonka hän saa, ei ole mikään normaali, vaan hän on vastuussa kirjastosta, jossa säilytetään muun muassa Pandoran lipasta ja kuningas Arthurin miekkaa Excaliburia. Tässä elokuva paljastaa fantasiapiirteensä. Elokuvassa on realismi sivuutettu ja tilalle on tuotu mystiset voimat. Kirjastonhoitajan työtehtävät ovat elokuvissa kaukana tosielämän kirjastonhoitajien tehtävistä, ellei maagisten esineiden hakua nähdä jonkinlaisena äärimmäisenä muotona tiedonhausta.

Hahmon piirteisiin kuuluvat valtava kiinnostus ja tiedonjano. Nämä piirteet yhdistettynä äärimmäisen laajan tietämykseen ilmenee tapana selostaa kaikki tietämänsä asiat jokaisesta kohtaamastaan mielenkiintoisesta asiasta. Tämä on tapa, jota toiset hahmot pitävät välillä rasittavana. Hahmon älykkyyttä alleviivataan, sillä ensimmäisessä elokuvassa hän onnistui oppimaan muinaisen kielen, jota edes entinen kirjastonhoitaja ei kyennyt oppimaan. Hänellä on loistava päättelykyky, joten hän osaa käyttää hallitsemaansa tietomäärää. Flynn on mukava ihminen, joka haluaa tehdä tuttavuutta ihmisten kanssa, mutta on välillä sosiaalisesti taitamaton, eikä ensimmäisen elokuvan alussa muista opiskelutovereidensa nimiä. Hahmo kuvataan kömpelönä, hän törmäilee, kaatuilee ja vahingossa tiputtelee asioita. Hän yrittää olla hauska, mitä

ei aina arvosteta, kluten silloin, kun hän poseeraa kauhistuneelta näyttävän patsaan edessä, joka paljastuu Medusan jähmettämäksi vartijaksi. Hahmo on sympaattinen ja helposti samaistuttava. Tämä on täysin luonnollista, sillä päähenkilön on oltava näitä, jotta yleisö jaksaa välittää elokuvan tapahtumista. Elokuvien muut hahmot heijastavat tätä, sillä suurimmaksi osaksi hyvien puolella olevat hahmot pitävät Flynnistä ja vastustajat puolestaan eivät. Poikkeuksia tähän kuitenkin on. Flynnin naispuolinen esimies Charlene ei arvosta Flynnin vitsejä ja epäilee tämän mahdollisuuksia onnistua tehtävässään ensimmäisessä elokuvassa. Nämä hahmot eivät kuitenkaan ole toistensa vastustajia, vaan kolmannessa elokuvassa he jopa rohkaisevat toisiaan toteuttamaan unelmiaan. Flynnin romanttiset kumppanit eivät kahdessa ensimmäisessä elokuvassa aluksi välitä hänestä, vaan pitävät miestä rasittavana, mutta heidän kantansa muuttuu elokuvien aikana, ja lopulta he päätyvät hänen kanssaan suhteeseen.

Hahmossa on paljon vastakkaisia piirteitä. Hän seuraa pelottomasti vampyyria öiseen metsään mutta pelästyy siellä kuulemiaan karjahduksia. Hän on äärimmäisen huomiokykyinen mutta ei silti ymmärrä aina ympärillään tapahtuvia asioita tai ymmärtää ne väärin. Kuten kohtauksessa, jossa naishahmo huomaa yökerhoon saapuvat viholliset ja vie Flynnin mukanaan turvaan, Flynn kuvittelee kyseessä olevan romanttinen teko. Hahmo on kömpelö, mutta ensimmäisen elokuvan aikana hän oppii taistelemaan ja myöhemmissä elokuvissa hän pärjää kamppailuissa hyvin. Ensimmäisessä elokuvassa hahmon äiti yrittää järjestää pojalleen naisystävää ja antaa neuvoksi ”älä ole niin kuin normaalisti”, mikä viittaisi siihen, että Flynn ei itse saa naisia kiinnostumaan itsestään, mutta hahmon on oltava hurmaava, sillä jokaisessa elokuvassa hänellä on romanttinen kumppani ja viimeisessä jopa kaksi. Nämä monipuoliset ja ajoittain vastakkaiset piirteet tekevät hahmosta täyteläisen ja inhimillisemmän kuin monista seikkailusankareista.

Useat hahmon piirteistä ovat seikkailuelokuvien päähenkilöille epätyypillisiä piirteitä. Hän on kömpelö, ja ensimmäisessä elokuvassa hänellä on henkivartijanaan nainen, joka toteaa että Flynn on projektin aivot ja hän itse on lihakset. Hahmo on tunteellinen, jopa enemmän kuin elokuvien naishenkilöt, helposti säikkyvä ja tulee usein pelastetuksi elokuvien aikana muiden hahmojen ja erityisesti naiskumppaniensa toimesta. Kuitenkin Flynn on elokuvien päähenkilö ja täten sankari. Hahmon rooli päähenkilönä on selkeä heti ensimmäisestä kohtauksesta, jossa hän valosta astelevana opastaa muita opiskelijoita ja pitää dramaattisen puheen. Elokuvien kuuluminen huumorigenreen kuitenkin käy ilmi, kun selviää, että he eivät itse asiassa ole oikeassa pyramidissa vaan näytteillä olevassa pyramidin kopiesa ja paikalle saapuu siivooja. Hän pelastaa muita hyvien puolella olevia hahmoja, ja elokuvan ratkaisuhetkillä juuri on Flynn se, joka päihittää vastustajan ja

pelastaa maailman. Kirjastonhoitajuus ja siihen liittyvä älykkyys näkyy ensimmäisessä elokuvassa, kun Flynn voittaa lopputaistelun tietojensa avulla saaden vastustajansa aiheuttamaan oman tuhonsa. Useaan otteeseen todetaan, kuinka kirjastonhoitajuus on Flynnin kohtalo. Usein seikkailu- ja fantasiaelokuvien päähenkilöiden tärkeyttä korostetaan tekemällä sankaruudesta heidän kohtalonsa. Jopa mise-en-scène korostaa Flynnin sankaruutta käyttämällä tyypillistä värikoodausta Flynnin ja vastustajan roolien selventämiseksi mustilla ja vaaleilla vaatteilla.

KUVA 10. Päähenkilö Flynn vaaleissa vaatteissa ja vastustaja tummissa elokuvassa Kohtalon keihäs

Kirjastonhoitajuus nähdään näissä elokuvissa äärimmäisen arvostettuna. Kirjastonhoitajien tehtävä on noutaa arvokkaita ja vaarallisia esineitä kirjaston kokoelmiin, joissa niitä voidaan pitää turvassa ja vahtia. Kuullessaan Flynnin ammatista hänen vastustajiansakin osoittavat arvostavansa kirjastonhoitajuutta. Usein he jopa yliarvioivat Flynnin hänen ammattinsa vuoksi ja näkevät hänen toilailunsa vain hämäyskeinona. Aiemmistä kirjastonhoitajista puhutaan kuin sankareista, ja ensimmäisessä elokuvassa kirjastonhoitajien mainitaan olleen olemassa tuhansia vuosia. Merkittävää on, että ensimmäisessä elokuvassa Flynn osoittautuu älykkäämmäksi kuin entinen, vastustajaksi muuttunut, kirjastonhoitaja. Viimeinen elokuva viittaa kirjaston merkityksellisyyteen toteamalla, että kirjastolla on osansa hyvän ja pahan välisessä taistelussa. Elokuvien kirjasto on maaginen, vartioitu yhtä tarkasti kuin armeijan ydinaseet ja siellä on vielä kolmannessakin elokuvassa puolia, jotka yllättävät Flynnin.

Jokaisessa elokuvassa on tapahtumiin keskittyvän juonen lisäksi toinen, joka liittyy päähenkilöön ja hänen kehittymiseensä. Ensimmäisessä elokuvassa tämä kehitys tarkoittaa sitä, että Flynn alkaa elämään, saa lisää itsetuottamusta ja ymmärtää, että elämässä tärkeät asiat pitää ennemminkin tuntea kuin tietää. Tätä alleviivataan alusta lähtien dialogilla, kun muut hahmot kehottavat Flynnia elämään. Puvustus ja mise-en-scène tukevat kehitystä, sillä seikkailun aikana Flynnin puku hajoaa ja likaantuu osoittaen selkeitä käyttämisen merkkejä. Seuraavissa elokuvissa Flynn on huomattavasti itsevarmempi ja luottaa enemmän omiin tietoihinsa ja ideoihinsa. Toinen elokuva käsittelee Flynnin suhdetta ja kaipuuta hänen isäänsä, joka kuoli Flynnin ollessa lapsi. Elokuvan lopussa Flynn tietää enemmän isästään ja on käsitellyt kaipuunsa. Kolmas elokuva käsittelee Flynnin turhautumista, kun työ rajoittaa hänen yksityiselämänsä ja vaikeuttaa hänen ihmissuhteitaan. Lopussa tietenkin Flynn on oppinut hyväksymään oman kohtalonsa ja sen, kuka hän on, eli roolinsa kirjastonhoitajana.

Hahmolla on selkeitä stereotyyppisiä ja huonoina pidettyjä piirteitä, mutta hän on kuitenkin elokuvien päähenkilö ja sankari. Vaikka ulkonäöllisesti hahmo käyttää lukulaseja ja pukeutuu säädyllisesti, hän on nuori ja hyvännäköinen. Kun koko elokuvatrilogian nimi on *The Librarian*, pitää päähenkilön olla tunnistettavasti kirjastonhoitaja, mikä selittää paljon hahmosta. Ilmeisesti seikkailuelokuvan päähenkilöksi on valittu juuri kirjastonhoitaja, koska se on niin harvinainen ammatti toimintasankarille. Se, että kirjastonhoitajan rooli sankarina on erikoisuus, sopii yhteen kirjastonhoitajien stereotyyppin kanssa. Flynn on kuitenkin elokuvien sankari ja mielestäni kaikki elokuvien positiiviset asiat, kuten kirjastonhoitaja päähenkilönä ja kaikki tämän hyvät puolet, ovat merkitsevämpiä kuin hahmoon liitetyt heikkoudet. Kirjastonhoitajuuden käsite on elokuvassa mielenkiintoinen, sillä kirjastolla ei ole asiakkaita, vaan se on säilytyspaikka, jossa vaarallisia tavaroita pystytään vartioimaan. Tämä seuraa stereotypiaa, jossa kirjastonhoitajat nähdään vartijan roolissa. Tätä roolia ei kuitenkaan elokuvassa nähdä, sillä vain harvat kohtaukset sijoittuvat kirjastoon ja kirjastonhoitajan työ näyttää olevan lähinnä esineiden noutamista ratkaisemalla ikaikaisia arvoituksia ja sen varmistamista, että rikolliset eivät saa niitä käsiinsä. Kirjastonhoitajien näkeminen rauhaa rakastavina ja tietoa ja älykkyyttä ilmentävinä käy ilmi selkeästi näissä elokuvissa. Päihittääkseen viholliset Flynn käyttää mieluummin tietojaan kuin väkivaltaa. Ensimmäisen elokuvan loppuratkaisussa Flynn ei itse fyysisesti päihitä vastustajaa vaan saa hänet aiheuttamaan pyramidin romahtamisen, joka ratkaisee taistelun. Kirjastonhoitaja ei siis pelasta maailmaa taistelemalla vaan tiedoillaan.

5.10 *Namesake – kaima*

Namesake – kaima (2006) -elokuvan päähenkilö on Gogol-niminen nuorimies, jonka vanhemmat muuttivat Yhdysvaltoihin ennen hänen syntymäänsä. Elokuva seuraa hänen elämäänsä ja suhtautumistaan omaan identiteettiinsä ja taustaansa. Gogol ei tunne itseään intialaiseksi, mutta hänen vanhemmillaan on vielä voimakas intialainen identiteetti.

Yksi elokuvan päähenkilöistä on Gogolin äiti, vastanaineena Yhdysvaltoihin miehensä kanssa muuttanut intialainen Ashima. Elokuvan puolivälissä, kun aikaa elokuvassa kulunut yli 15 vuotta, käy ilmi, että Ashima työskentelee kirjastossa. Tämä maininta tulee, kun hän on lainannut miehelleen tätä kiinnostavia kirjoja. Ashima näytetään kirjaston tiloissa kollegansa kanssa kolmesti, ja näistä Ashima ja hänen työtoverinsa Sally työskentelevät vain yhdessä kohtauksessa, jossa he hyllyttävät kirjoja. Kaikissa kohtauksissa he keskustelevat Ashiman elämästä. Hauska yksityiskohta Ashimasta on, että hän on äärimmäisen varovainen kuski, joka ajaa niin hiljaa, että saa muut autoilijat tööttäämään. Aviomiehen kehottaessa nopeuttamaan, hän kieltää puhumisen, jottei aja kolaria.

KUVA 11. Sally ja Ashima hyllyttämässä

Kirjastotyö kuvaa mielestäni sitä, miten Ashima on sopeutunut elämään Yhdysvalloissa. Hänellä on työpaikka ja työtovereita, mikä tarkoittaa, että hänen elämänsä on laajentunut kodin ulkopuolelle ja hänellä on omia, perheestä riippumattomia ystäviä. Työ tarkoittaa turvallisuutta ja kuuluvuutta. Kirjastotyötä näytetään elokuvassa vain kerran, eikä sillä ole merkitystä juonen kannalta. Sen tehtävä elokuvassa on tarjota tilaisuus Ashimalle keskustella elämästään ja pohtia päätöksiään

ihmisen kanssa, joka ei kuulu hänen perheeseensä. Tämä sopii omalla tavallaan stereotyyppiin, jonka mukaan kirjasto on työntekijöilleen turvapaikka. Elokuvasta ei käy ilmi, mitä työtehtäviä Ashima suorittaa kirjastossa tai mikä on hänen ammattinimikkeensä. Ei myöskään käy ilmi, onko hänellä minkäänlaista koulutusta työhön. Hän muutti Yhdysvaltoihin aikuisena ilman kirjastoalan koulutusta, eikä elokuva kerro, opiskeliko hän työhön.

Ashima on stereotyyppin mukaisesti keski-ikäinen tai vanhempi nainen, joka työskentelee kirjastossa, mutta merkittävää on, että hän on jotain muuta kuin valkoihoinen. Ashima ei missään vaiheessa elokuvaa koe samanlaista identiteettikriisiä kuin poikansa, vaan hän tuntee itsensä intialaiseksi ja osoittaa sen pukeutumisellaan, tavoillaan ja puheillaan, jotka heijastavat hänen ajatusmaailmaansa. Tämä näkyy muun muassa toivomuksessa, että hänen poikansa naisi intialaisen tytön. Vaikka hänen hiuksensa ovat välillä nutturan kaltaisessa kampauksessa, hänen on pukeutumisensa niin erilaista, että hänen ei voida katsoa nuodattavan stereotyyppiä ulkonäön suhteen. Stereotyyppissä kirjastonhoitajan ammattia ei yleensä nähdä monikulttuurisena. Ashima ei myöskään ole naimaton, vaan hänen avioliittonsa ja perheensä ovat merkittäviä asioita hänen elämässään. Yleensä kirjastonhoitaja työskentelee kirjastossa kunnes saavuttaa jotain parempaa, kuten puolison, perheen tai toiveammattinsa. Ashimalla tämä menee täysin päinvastoin, ja hän alkaa työskentelemään kirjastossa oltuaan jo vuosia naimisissa ja saatuaan jo lapsia.

Hahmona Ashima on rakastava. Hän ikävöi Intiassa olevaa perhettään, rakastaa aviomiestään ja lapsiaan. Aluksi hänen on vaikea tottua uuteen elämään ja hän kokee koti-ikävää, mutta ajan myötä hän osoittaa olevansa sopeutuva ja avarakatseinen. Aluksi hän vierastaa ajatusta, että hänen lapsensa seurustelisivat muiden kuin intialaisten kanssa, mutta hän hyväksyy asian ja asettaa lastensa onnellisuuden etusijalle ja jopa kehottaa poikaansa palaamaan yhteen tämän amerikkalaisen tyttöystävän kanssa. Työtoveri Sally on vain sivuhenkilö, eikä hänestä anneta paljoa tietoa. Hän on kuitenkin ystävällinen, kuunteleva, neuvoja-antava ja lohduttava ja tukee Ashimaa tämän aviomiehen kuoltua. Hänet nähdään aviomiehen hautajaisissa ottamassa vastaan vieraita.

Hahmo on ehdottomasti täyteläinen hahmo, sillä hän muuttuu ja elokuvan aikana eikä perustu vain muutamiin ominaisuuksiin. Elokuvassa on seurannut Ashiman elämää jo pitkään ennen kuin hänet nähdään kirjastossa, ja hänen hahmostaan ja luontestaan on jo paljastunut paljon. Lopussa Ashima on löytänyt rauhan molempien asuinpaikkojensa suhteen. Hän päättää palata kotimaahansa, mutta puheessaan toteaa, että hän oppi rakastamaan Yhdysvaltoja paikkana, missä hän rakastui

aviomiehensä, näki lapsensa kasvavan ja sai toisen perheen uusista ystävistä sekä aviomiehestään ja lapsistaan.

5.11 *Idioluutio*

Idioluutio (2006) on yliampuva huumorielokuva, jossa armeijan kirjastonhoitaja Joe osallistuu kokeeseen, jossa hänet syväjäädytetään mutta ei muisteta sulattaa, ja hän herää vasta 500 vuoden kuluttua tulevaisuudessa. Kyseisessä tulevaisuudessa ihmiskunnan älykkyydosamäärä on romahtanut ja keskinkertaiseksi kokeissa osoittautunut Joe on maailman älykkäin ihminen. Häntä vaaditaan selvittämään maailman ongelmat.

KUVA 12. Päähenkilö "työn touhussa" kirjastossa

Koska Joe on sivistyneestä menneisyydestä, hän puhuu eri tavalla kuin elokuvan muut hahmot tulevaisuudessa. Hänen yksinkertainen vaatetuksensakin eroaa, samoin kuin hänen hiuksensa. Näyttelijäsuoritus myös tekee eroa Joen ja muiden hahmojen välillä. Joen esittäminen on hillitympää ja eleet pienempiä, eikä hahmo reagoi yhtä korostetun dramaattisesti kuin muut. Joe saadaan näin todella vaikuttamaan muita hahmoja älykkäämmältä.

Elokuvassa tehdään selväksi armeijan kokeilla, että päähenkilö on täysin keskinkertainen. Hänen tuloksensa ovat keskiarvoa kaikessa. Eniten tämä tuodaan ilmi dialogin avulla. Joko muut toteavat sen, tai se käy ilmi hänen omasta dialogistaan. Hänet näytetään työssään kirjastossa katselemassa televisiota työaikana, kun hänet haetaan osallistumaan kokeeseen. Seuranneessa keskustelussa

käy ilmi, että kirjastossa ei käy ketään ja juuri se on syy, miksi Joe viihtyy työssä. Kukaan ei vaadi mitään, eikä hän voi epäonnistua. Joen suunnitelma on olla kirjastossa, kunnes hän pääsee eläkkeelle. Tämä osoittaa, että hahmolla ei ole minkäänlaista kunnianhimoa, eikä hän halua vastuuta vaan tyytyä olemaan passiivinen. Samalla esitellään elokuvan tärkein sanonta: ”Johda, seuraa tai mene pois tieltä”. Joe on aina mennyt pois tieltä, mutta hänet hakeva esimies kertoo, että sanonnan tehtävä ei ole saada häntä väistymään vaan tuntemaan häpeää ja valitsemaan johtamisen tai edes seuraamisen. Joe kertoo, ettei tunne minkäänlaista häpeää siirtymisestä syrjään. Hahmo sopii stereotyyppiin, jonka mukaan kirjasto on työntekijöilleen turvapaikka. Joen kysyessä pitääkö hänen perehdyttää seuraajansa, todetaan, että hän oppii varmaan itsekin istumaan perseellään ja katsomaan televisiota. Valitettavasti tässä kohtauksessa todetaan, ettei kirjastossa ikinä käy ketään ja annetaan ymmärtää, että kirjastotyö on helppoa eikä vaadi työskentelyä. Tulee myös vaikutelma, että kirjasto on armeijalle tarpeeton, koska sitä ei ikinä käytetä.

Mielenkiintoista on, että hahmo on elokuvan alussa täysin keskinkertainen myös älyllisesti, minkä osoittavat testit ja se, että Joe ei lukuisista selkeistä vihjeistä huolimatta ymmärrä, että toinen kokeeseen osallistuja on prostituoitu. Hänen älykkyytensä, joka on kirjastonhoitajille yleinen piirre elokuvissa, nousee kuitenkin äärimmäisen tärkeäksi piirteeksi. Elokuvan sanoma ja juonikuvio päähenkilön henkiseen kasvuun on selkeä: keskinkertainenkin ihminen voi saada paljon aikaan, mikäli vain ryhtyy tekemään. Hahmo muuttuu passiivisesta aktiiviseksi ja päättyy lopulta Yhdysvaltain presidentiksi. Koko elokuva muutenkin käsittelee ihmisten passivoitumista ja sitä, miten koko kansakunta muuttuu typeräksi, kun kukaan ei vaivaudu enää ajattelemaan asioita.

Elokuva antaa negatiivisen kuvan kirjastoista ja kirjastotyöstä. Elokuvan alussa, kun päähenkilö työskenteli kirjastossa, hän on passiivinen ja alkaa toimia aktiivisena toimijana vasta, kun hän joutuu pois kirjastosta. Kirjasto on hänelle mahdollisuus olla tekemättä mitään ja olla ottamasta vastuuta. Kuva kirjastotyöstä on myös vähemmän mairitteleva, koska työntekijä ei tehnyt siellä mitään, eikä hänellä ollut minkäänlaista erikoistietoa, jota välittää eteenpäin seuraajalleen. Silti häntä ei nähty epäpätevänä työhön. Toteamus, ettei hän voi epäonnistua kirjastossa on myös lohduton, sillä se antaa kuvan, ettei kirjastotyö ole tärkeää. Hahmon kehitys elokuvan aikana on positiivista, mutta kuva kirjastonhoitajuudesta on negatiivinen.

5.12 *Aikamatkustajan vaimo*

Elokuvan *Aikamatkustajan vaimo* (2009) päähenkilö on Henry-niminen mies, jolla on hallitsemattomia kohtauksia, joiden aikana hän matkustaa ajassa. Henry on myös kirjastonhoitaja tiedekirjastossa. Elokuva on romanttinen elokuva, jossa on mukana oska aikamatkustamisen muodossa. Elokuva keskittyy Henryn ja hänen vaimonsa suhteeseen. Henry on melko hyvännäköinen ja iältään noin 20–40-vuotias suurimman osaa elokuvasta. Puvustuksessa hänet on jatkuvasti puettu tummiin vaatteisiin. Tähän on vain harvoja poikkeuksia.

Elokuvan alussa Henry viettää yksinäistä elämää. Hänen äitinsä kuoli kolarissa, josta Henry onnistui lapsena pelastautumaan kykynsä ansiosta. Kirjastossa hän tapaa ensimmäistä kertaa elämässään Claren, joka on tuntenut hänet lapsesta asti, sillä Henry tulee tulevaisuudessa matkustamaan useasti hänen lapsuuskotinsa takana olevalle niitylle. Clare on jo rakastunut Henryyn, ja nopeasti tunne muuttuu molemminpuoleiseksi. Elokuva käsittelee ensin sitä, miten rakastavaiset tapaavat toisensa ja miten Henryn elämä muuttuu paremmaksi, kun hän ei enää ole yksinäinen. Tulevien häidensä vuoksi Henry ottaa yhteyttä isäänsä, jonka kanssa hänellä on vaikea ja etäinen suhde. Selviää, että isä juo liikaa ja suhtautuu negatiivisesti Henryyn. Hän ihmettelee, kuka muka Henryn kanssa menisi naimisiin, ei suostu ottamaan vastaan Henryn tarjoamaa apua, toteaa ettei Henry tuntenut äitiään ja on katkera, koska Henry ei kykene muuttamaan menneisyyttä, vaikka hän matkustaakin ajassa. Tapaamisen lopuksi hän kuitenkin antaa Henrylle sormuksen kosintaa varten ja ilmestyy lopulta häihin. Muita elokuvan tärkeitä juonen aiheita ovat Henryn ja Claren yritykset hankkia lapsi ja siihen liittyvät ongelmat sekä Henryn tuleva kuolema, josta he saavat tietää edeltä käsin Henryn kohtausten vuoksi.

Hahmona Henry on aluksi yksinäinen ja selkeästi kärsii aikamatkailusta. Hänet näytetään useasti yksin, muun muassa kahvilassa joulun aikaan. Otokset ovat myös usein tummanpuhuvia ja musiikki alakuloista. Dialogi myös kertoo Henryn yksinäisyydestä ja tyhjästä elämästä ennen Clarea. Hänen kuvauksensa aikamatkustamisesta on suorastaan masentava. Sen aikana hän näyttää samalta kuin muutkin, mutta on loukussa ajassa, yksinäinen ja voi vain odottaa katoamistaan. Kosiessaan hän mainitsee, ettei ole enää yksinäinen. Myös Claren kommentti siitä, miten Henryn on sattunut kauan, vahvistaa tämän. Claren tapaaminen tuo Henryn elämään muita ihmisiä. Hän tutustuu tämän ystäviin ja perheeseen ja ottaa yhteyttä omaan isäänsä tulevien häiden vuoksi. Mise-en-scène pyrkii luomaan kohtauksista, joissa Henry tapaa nuoren Claren, onnellisen ja iloisen

näköisiä. Nämä kohtaukset ovat elokuvan kirkkaimpia ja värikkäimpiä. Ne luovat mielikuvan onnellisuudesta ja satumaailmasta.

Kirjastonhoitajuus ei ole elokuvassa tärkeää. Se näkyy vain elokuvan alussa, kun Henry näytetään työskentelemässä ja tapaa siellä Claren. Heidän tapaamisensa jälkeen kirjasto ja kirjastonhoitajuus mainitaan enää vain kahdesti ja unohdetaan. Elokuva keskittyy heidän suhteeseensa eikä välitä realistisesta motivaatiosta, joka vaatisi selitystä esimerkiksi sille, miten Henry kykenee työskentelemään, vaikka hän on kerran jopa kaksi viikkoa poissa töistä ollessaan jumissa eri ajassa. Kirjasto, jossa hän työskentelee, on tieteellinen kirjasto. Elokuva ei näytä varsinaista kirjastotyötä. Henryn näytetään ilmestyvän takaisin hyllyjen väliin matkaltaan, ja hänen kollegansa vain kommentoi sitä, miten kauan hänellä kesti noutaa teos. Elokuva ei anna aktiivisesti huonoa kuvaa kirjastonhoitajan ammatista kuvailemalla sitä negatiivisesti dialogissa tai näyttämällä sitä huonossa valossa, mutta silti sen antama kuva on muuta kuin positiivinen. Kirjastotyö on ilmeisesti jotain, joka hylätään, kun elämään saapuu romantiikkaa, ja jota voidaan tehdä ilman ongelmia, vaikka työntekijä on jatkuvassa vaarassa kadota kesken työpäivän ennaltamääräämättömäksi ajaksi.

KUVA 13. Henryn ja Clairen tapaamiset ovat väriläisiä elokuvassa varsinkin verrattuna värimaailmaan, jota käytetään ennen kuin he tapaavat ensimmäisen kerran.

6 YHTEENVETO ELOKUVISTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Olen tutkinut kymmentä kirjastonhoitajan suurempaa roolia kolmessatoista elokuvassa. Seitsemän näistä hahmoista on naisia, ja ainoastaan kaksi, Jo *Kunnian puolesta* ja Ashima *Namesake*-elokuvasta, ovat jotain muuta kuin valkoihoisia. Mieskirjastonhoitajia ovat vain *Aikamatkustajan vaimon* Henry, *Idioluution* Joe ja *Librarian-trilogian* Flynn. Pikkurooleista *Colours of magicin* kirjastonhoitaja on mies, ja mahdollisesti myös nukkehahmot elokuvasta 9 ovat miehiä. Vaikka enemmistö hahmoista on naisia, ovat kaikki päärooleissa esiintyvät kirjastonhoitajat miehiä. *Namesaken* Ashima on paljon kaivattu poikkeus tähän olemalla jotakin muuta kuin valkoihoinen mies. Draamaelokuvia on mukana eniten, sillä niitä on viisi kappaletta, lastenelokuvia kaksi, komediaelokuvia myös kaksi ja kolme seikkaelokuvaa muodostavat *The Librarian*-trilogian. Tosin monet elokuvat kuuluvat useampaan lajityyppiin, mutta mainitsen tässä vain tärkeimmän genren.

Elokuvat ovat suurimmaksi osaksi yhdysvaltalaisia. Tähän vaikuttaa Yhdysvaltojen suuri elokuvatuotanto, sekä elokuvien saatavuus ja tunnettavuus. Fantasia- ja scifi-elokuviissa esiintyy kirjastonhoitajia, koska tuntemattomassa maailmassa tai tulevaisuudessa tarvitaan usein tietoa ympäröivästä maailmasta. Samasta syystä seikkailuelokuviissa vieraillaan usein kirjastossa. He etsivät unohdettua ja hankalasti löydettävää tietoa saadakseen johtolankoja, joiden avulla tarina etenee.

Ulkonäön puolesta hahmot eivät seuraa stereotyyppiä uskollisesti, mutta joitakin piirteitä on vieläkin nähtävissä. Nutturoita ei hahmoilla enää näy, ja silmälasitkin ovat harvassa. Vanhahtavaa ja tätimäistä pukeutumista on enää harvoin nähtävillä. Hahmojen pukeutumista voisi kuvailla rennon asialliseksi. Isoista rooleista *Hessu Hopon* Neiti Marpoole muistuttaa eniten stereotyyppiä pukeutumisen puolesta, mutta hänellä on avoimet punaiset hiukset, jotka tuovat hahmoon väriä, ja hänen asiallinen pukeutumisensa kirjastossa saa vastakohtan discotanssikohtauksen vaatekerrasta. Muutamia poikkeuksia pukeutumisessa esiintyy: *Namesaken* Ashima on pukeutunut tyypilliseen intialaisen asuun, ja *Station agentin* Emily muistuttaa teini-ikäistä t-paidoissaan, topeissaan ja huppareissaan. Miniroolit ovat tässä suhteessa kaikkein erikoisimmat ja tarjoavat eniten vaihtelua. Muutenkin tyypillinen kirjastonhoitaja *Keisareiden kerhossa* on pukeutunut villapuseroon, jota ilmeisesti pidetään lähes kirjastonhoitajien uniformuna. *Punaisen lohikäärmeen* kirjastonhoitajan käherretyt hiukset ja farkkuliivi tekevät hänestä poikkeuksellisen. Elokuvan 9 nukkehahmot muistuttavat huppuineen munkkeja, minkä sinänsä voi nähdä viittauksema luostarien

kirjastojen merkitykseen eurooppalaisessa historiassa, mutta myös antaa vaikutelman ujoista, hiljaisista ja hiirimäisistä hahmoista. Elokuvien tyyli ja genre näyttää vaikuttavan suuresti hahmojen ulkonäköön. Lastenelokuvien *Kit Kittridge* ja *Hessu Hopo* kirjastonhoitajat ovat välillä värikkäitä, ja *Hessu Hopo* neiti Marpoole on ensikohtauksessaan miltei liioitellun kirjastonhoitajamainen. Fantasiaelokuvissa esiintyy oranki velhonkaavussa ja huppupäisiä nukkeja. Draama ja romantiikka näyttävät tuottavan realistisia hahmoja ulkonäön puolesta. Seikkailuelokuvien vaatetukset puolestaan osoittavat tapahtumien intensiivisyyttä räjähtymällä käytössä tai olemalla muuten vain sankarillisen näköisiä. Mieskirjastonhoitajat ovat nuoria ja suhteellisen hyvännäköisiä. Naisten iät vaihtelevat enemmän, ja he ovat iäkkäämpiä, tosin heitä on suurempi määrä.

Yleistä on, että kirjasto on kirjastonhoitajille eräänlainen turvapaikka ja enemmän kuin pelkkä tapa ansaita rahaa. Tämä huomioitiin aiemmissakin tutkimuksissa (White 2012, 101), eikä tämä ole sen jälkeen muuttunut. *Namesaken* Ashimalle kirjasto antoi itsenäisyyttä ja riippumattomuutta, *Station Agentin* Emilylle kirjasto on ainoa paikka, missä hän ei ole riippuvainen vanhemmistaan tai poikaystävästään, *Kitt Kittridgen* neiti Bond ympäröi itsensä kirjoilla, ja ne vaikuttavat hänen tekoihinsa ja moraaliinsa, *Idioluutiossa* Joe pyrkii juurtumaan kirjastoon odottamaan eläkkeellepääsyä. Tyypillistä on myös täysin päinvastainen ilmiö, jossa kirjasto vain ohimenevä vaihe, kunnes hahmon elämään tulee jotain tärkeämpää. *Kunnian puolesta* Jo työskentelee kirjastossa opiskellessaan, *Intiimien tunnustuksien* Jeanne päätyi kirjastoon, koska ei onnistunut saavuttamaan kirjailijan uraa, *Aikamatkustajan vaimossa* Henryn ura unohtuu, kun huomio keskittyy hänen romanttiseen suhteeseensa. *Idioluutiossa* Joe alkaa kehittymään vasta, kun hänet siirretään armeijan kirjastosta eri tehtäviin. Joe haki turvaa kirjastosta, mutta se oli haitallista, koska hän pyrki samalla välttelemään vastuuta ja haasteita.

Elokuvien hahmot eivät todellakaan ole vanhapiikoja. Kaikilla suuremmilla rooleissa olevilla on romanttisia suhteita elokuvissa, vaikka vain harvat ovat naimisissa. Elokuvissa *Aikamatkustajan vaimo*, *Namesake*, *Idioluutio* ja *Kunnian puolesta* kirjastonhoitajien hahmot menevät elokuvien aikana naimisiin ja *Librarian*-elokuviin Flynnillä on vähintään yksi romanttinen kumppani jokaisessa elokuvassa. Ainoastaan kahdessa elokuvassa kirjastonhoitaja on elokuvan lopussa ilman romanttista suhdetta. Molemmissa elokuvissa tämä nähdään hyvänä asiana, sillä *Intiimien tunnustuksien* Jeanne tarvitsee aikaa itselleen ja neiti Bond *Kit Kittridgestä* seurusteli rikollisen kanssa, jonka hän antoi johdatella itsensä rikoksen poluille.

Elokuvien 9 ja *Colour of Magic* kirjastonhoitajissa esiintyy mielenkiintoinen ilmiö, jossa he ovat joko alunperin mykkiä tai muuttuvat kykenemättömiksi puhumaan elokuvan edetessä, kuten hahmo joka menettää kyvyn kommunikoida sanoilla muututtuaan eläimeksi. Tämä viittaa kirjastoihin liitettävään hiljaisuuteen. Kirjastonhoitajat nähdään yleisesti hiljaisuuden vartijoina, ja näissä elokuvissa jopa itse hahmot ovat hiljaisia. Nämä kirjastonhoitajien hahmot peilaavat mielenkiintoisella tavalla omia kirjastojaan. Maaginen kirjasto saa hoitajakseen orangiksi muuttuneen ihmisen, ja piilossa olevaa salattua kirjastoa hoitavat mykät nuket. Näissä elokuvissa kirjastot ovat mystisiä paikkoja, joko maagisia tai piilotettuja, ja on sopivaa, että kirjastojen hoitajatkin ovat osaltaan mysteerejä, joita pitää tulkita ymmärtääkseen. Muissa elokuvissa kirjastoja enää harvemmin liitetään hiljaisuuteen. Vaikka tilat näytetään hiljaisina, ei kirjastonhoitajia enää näytetä ylläpitämässä ja vaalimassa tätä hiljaisuutta. Poikkeus tähän on *Hessu Hopo*, jossa kirjastonhoitajan hahmo kieltää puhumasta kirjastossa, koska on loukannut mielensä.

Kirjastotyötä ei elokuvissa juurikaan näytetty. *Librarian*-trilogian esittämät kirjastonhoitajan työtehtävät poikkeavat runsaasti normaalista. Näissä elokuvissa kirjastonhoitajan tehtävä on ennemminkin noutaa merkittäviä esineitä kirjaston kokoelmiin ja suojella niitä. Hahmot saatetaan esitellä kirjastossa, ja heidät voidaan näyttää hyllyttämässä kirjoja, mutta sen jälkeen kirjastotyö unohdetaan. Pienessä roolissa olevat hahmot itse asiassa näyttivät eniten kirjastotyötä suhteessa heidän kohtaustensa määrään ja aikaan. Tämän voi selittää yksinkertaisesti sillä, että heidän tehtävänsä elokuvissa on vain olla kirjastonhoitajia. Heitä tarvitaan vain tiedonhakuun, jotta elokuvan juoni etenee. Heillä ei ollut muuta tehtävää elokuvassa, eikä heidän hahmojaan muulloin nähdä. *Hessu Hopo*- ja *Librarian* -elokuvien hahmot kertovat dialogissa kirjastotehtävistä tarjoten näin eniten tietoa työstä. Valitettavasti elokuvissa kertomisella ja näkemisellä on suuri ero, eikä pelkkä työtehtävien ääneen sanominen anna tarpeeksi laajaa kuvaa kirjastojen työtehtävistä. Elokuvien kautta välittyvä kuva kirjaston työtehtävistä on yksipuolinen ja vanhanaikainen ja antaa valheellisen kuvan kirjastotyön helppoudesta. Jo Tevis ja Tevis (2000,188) huomioivat, että kirjastotyöstä näytetään samoja työtehtäviä, eikä huomioida esimerkiksi tietokoneen tärkeää roolia työssä. Sama pätee tutkiiniin elokuviin. Tietokoneita esiintyy harvoin, ja muutenkin kirjastotyöstä välittyy kuva, että se ei vaadi mitään. Jopa elokuvissa, joissa kirjastonhoitaja on päähenkilö, on kirjastotyön kuvaus huonoa. *Idioliutiossa* on yhdessä kohtauksessa dialogi, joka antaa ymmärtää, että kirjastotyö on vain pakoa vastuusta eikä vaadi mitään ennalta opettelemista. Myös se, miten *Aikamatkustajan vaimossa* Henry kykenee katoamaan kesken töidensä ja palaamaan takaisin ilman, että poissaolo vaikuttaa haitallisesti hänen työhönsä, antaa huonon vaikutelman kirjastotyöstä. Miten tärkeää, saati haastavaa voi työ olla, mikäli työntekijä voi jatkuvasti kadota

ilman, että sillä on mitään vaikutusta hänen työhönsä? *Librarian*-elokuviissa haluttiin kohottaa kirjastonhoitajan työn tärkeyttä ja arvoa, mutta elokuvassa näytetyt kirjastonhoitajan tehtävät poikkeavat todellisesta kirjastotyöstä niin paljon, että kyseessä voisi olla eri ammatti, joten näillä elokuvilla tuskin on niin suurta positiivista vaikutusta ammatin arvostaamiseen kuin voisi toivoa.

Widenius (2000, 130) huomasi, että naiskirjastonhoitajat eivät pääse sankariksi elokuvaan. Tämä pätee vieläkin. Eniten toimintaa sisältävät kirjastonhoitajan roolit ovat kaikki miehiä, ja ainoa fyysisesti ongelman ratkaissut naiskirjastonhoitaja on lapiolla roiston pysäyttänyt neiti Bond, joka on elokuvassa rikollinen. Hänen mielestään väkivallattomat naishahmot, eli tässä kirjastonhoitajat, toimivat vastakohtana väkivaltaisille ja fyysisille sankareille. Tämä pitää vieläkin paikkansa. Useasti miespuolinen päähenkilö tekee fyysisen työn ja naispuolinen kirjastonhoitaja edustaa älykkyyttä. Tämän huomaa elokuvissa *Hessu Hopo*, jossa kirjastonhoitaja katsoo yleisön joukosta, kun Hessu osallistuu urheilukisaan, *Kunnian puolesta* -elokuvassa päähenkilö on sotilas, jonka suurimmat haasteet ovat fyysisiä, ja kirjastonhoitaja auttaa häntä älyllisessä haasteessa, *Kit Kitridgessä* rikollisjoukolla on työnjako, jossa kirjastonhoitaja antaa tietoa mahdollisista kohteista ja hänen miespuoliset rikostoverinsa hoitavat rikoksen fyysisen puolen. Tosin *Librarian*-trilogian ensimmäisessä elokuvassa nämä sukupuoliroolit käännetään pääläelleen, kun miespuolinen kirjastonhoitaja edustaa älykkyyttä ja väkivallattomuutta ja hänen naispuoleinen henkivartijansa hoitaa suurimman osan taisteluista ja muista fyysistä tehtävistä. Tosin elokuvan lopussa juuri päähenkilö päihittää vastustajan taistelussa, mutta hän onnistuu siinä älynsä avulla eikä voimalla, ja myöhemmissä trilogian elokuvissa hahmo on oppinut taistelemaan. Hahmot ovat yleisesti enemmän rauhaa rakastavia pohdiskelijoita kuin reaktionopeita taistelijoita. Hahmot eivät tuo elokuvaan toimintaa vaan tunteita ja draamaa. Hahmot eivät itse aloita fyysisiä konflikteja, vaan joutuvat niihin tahtomattaan. Tämä vahvistaa sitä toteamusta, jonka Widenius teki, että kirjastonhoitajat symboloivat elokuvissa oppineisuutta, henkisyttä ja ihmisyyttä (2000, 128–129).

Kirjastonhoitajien väkivallattomuutta voi toisaalta pitää yleisenä piirteenä naisrooleille eikä pelkästään kirjastonhoitajien rooleille. Kirjastoala on naisvaltainen, ja stereotyyppin mukaisesti kirjastonhoitaja on yleensä nainen tai mies, jolla on naismaisia piirteitä. Kirjastonhoitajien hahmojen esittämistä elokuvissa ei rajaa pelkästään voimakas stereotyyppi alasta, vaan myös naishahmojen stereotyyppit elokuvissa. Tutkimissani elokuvissa kaksi naispuolista kirjastonhoitajaa paljastettiin huonoiksi kuskeiksi, mutta tämä piirre todennäköisesti liittyy enemmän hahmojen sukupuoleen kuin heidän ammattiinsa. Naiseus liitetään kirjastonhoitajuuteen niin vahvasti, että jopa miespuolisille kirjastonhoitajille annetaan naismaisia piirteitä. *Librarian*-elokuvien Flynnillä on monia piirteitä, jotka

yleensä annetaan naishahmoille. Hän tarvitsee ensimmäisessä elokuvassa henkivartijan suojelemaan itseään, ja kaikissa elokuvissa hän esittää avoimesti tunteensa ja näyttää olevansa herkkä.

Suurimmaksi osaksi hahmot ovat positiivisia, mutta valitettavasti negatiivisia edustuksia löytyy vieläkin. Karikatyyrejä lähentelevät yksipuoliset hahmot ovat kuitenkin pieni vähemmistö. Negatiivisin esitys löytyi *Tomcats*-elokuvasta, jonka hahmo on pelkkä kirjastonhoitajien karikatyyri. Tosin mielestäni lähes yhtä häiritsevä on hahmon esitys *Keisareiden kerhossa*, jossa kirjastonhoitaja esiintyi vain kieltääkseen opiskelijalta yölainan, sillä tämän hahmon tarkoitus ei ole olla karikatyyri, vaan vastata enemmän oikeaa ihmistä. Todennäköisesti *Tomcats*-elokuvan katsojat ymmärtävät katsovansa komediaelokuvaa, jossa esiintyvää karikatyyriä ei voida löytää tosielämästä, mutta *Keisareiden kerho* on draama, ja draamoja pidetään yleisesti lähempänä todellista elämää kuin muita elokuvien lajityyppejä. Hahmoja löytyy sekä positiivisia että negatiivisia, eikä voi sanoa, että kirjastonhoitajien roolit olisivat valtavasti muuttuneet elokuvissa. Elokuvista löytyvien kirjastonhoitajien hahmojen skaala on tosin alkanut laajentua. Muutos edellisiin tutkimuksiin on hiuksenhieno, mutta koska poikkeuksia ja muutoksia on alkanut tulla kirjastohoitajien kuvaan, voi todeta, että kirjastonhoitajien hahmot muistuttavat tyyppiä, joka kykenee muuttumaan, eivätkä aina pelkästään jähmettynyttä stereotyyppiä. Tosin stereotyyppiäkin esiintyy vielä.

Yhäkin pätee se, että elokuvat kohtelevat päähenkilöitä kaikkein armollisimmin ja antavat heille monipuolisimman kuvauksen sekä eniten kehitystä. Kaikkein stereotyyppisimmät ja litteimmät hahmot löytyvät vieläkin sivuhahmojen esityksistä.

Huolimatta hitaasta positiivisesta muutoksesta kirjastonhoitajien kuvassa nykyelokuvissa, olen samaa mieltä Wideniuksen (2000,129) kanssa, joka totesi, että elokuvat toistavat stereotyypejä vuosikymmeniä, vaikka ne eivät enää pitäisikään paikkansa. Kaikesta huolimatta vanhat stereotyypit kummittelevat vieläkin nykyelokuvien taustalla. Hahmot rakastavat kirjoja, ja heidät löytää hyllyjen ja pöytien takaa. Heidän stereotyyppistä poikkeavat piirteensä esitellään selkeästi vain, koska ne ovat poikkeavia. Selvimmin se näkyy elokuvassa *Station agent*, jossa hahmot itse dialogissa liittävät vanhan stereotyypin hahmoon, joka ei sitä muistuta.

7 POHDINTA

Tarkoitukseni oli tutkia nykyelokuvien antamaa kuvaa kirjastonhoitajista. Menetelmänä oli laadullinen sisällönanalyysi. Tavoitteena oli saada selville, minkälaisen kuvan nykyelokuvat antavat kirjastonhoitajista, miten se vastaa stereotyyppiä ja onko tämä kuva muuttunut aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna. Työ koostui stereotyyppin tutkimisesta, elokuvien analysoimisesta lukemiseen, elokuvien etsimisestä, katselemisesta ja arvioinnista. Elokuvat pyrin katsomaan useampaan kertaan. Ensimmäisellä kerralla keskittyen koko elokuvaan ja kirjaamalla ylös kohdat, joissa kirjastonhoitaja esiintyy taikka jotka liittyvät ammattiin ja sijaintiin. Sen jälkeen katsoin uudelleen valitut kohdat useampaan kertaan. Suhteeni elokuvaan oli ennen tätä työtä henkilökohtainen kiinnostus, muiden ihmisten analyysien lukeminen ja *Johdatus elokuvataiteeseen* -kurssi, jonka olen suorittanut.

Käsittelen opinnäytetyössäni kirjastonhoitajia hahmoina, mutta samalla nousi selkeästi esiin, että kirjastotyö esitetään elokuvissa yksipuolisessa ja epäedullisessa valossa. Kirjastotyöstä esitetään yleensä vain yksinkertaisia tehtäviä, kuten hyllytystä tai kirjojen leimaamista. Kirjastonhoitajat harvemmin suorittavat rutiinitöistä poikkeavia tehtäviä. Ainoat erikoisemmat työtehtävät, joita elokuvat näyttivät, olivat kirjastokortin hankkiminen ja tiedonhaku, joka sekin tehtiin kirjasta tietokoneen sijasta.

Sain huomata, että kirjastonhoitajista välittyvä kuva on suurimmaksi osaksi positiivinen, mutta kirjastonhoitajan stereotyyppi silti kummittelee vielä taustalla, ja se näkyy joissakin yliampuissa hahmoissa ja mainintoina ja pieninä vihjauksina useissa muissa elokuvissa.

Elokuvien käsittelyvaiheessa ja niistä yhteenvedoa kirjoittaessani sain huomata, että tutkimuskysymyksiäni olisi voinut vielä tarkentaa. Hahmojen tutkiminen ei tarkoita pelkästään heidän ammattinsa tutkimista, ja sainkin huomata, että vaikka hahmo on täyteläinen, voidaan hänen ammattinsa näyttää yksipuolisessa valossa. Hahmojen tutkiminen on laaja käsite, ja se sisältää muun muassa sen, miten elokuva käsittelee hahmoa, onko hahmo protagonistina tai hyvien puolella, vai vastustaja tai este. Tässä tapauksessa tutkin myös sitä, millainen on kirjastonhoitaja ja minkälaisen kuvan elokuva antaa kirjastonhoitajuudesta.

Sangen huvittavaa on, että minulla oli ongelmia keksiä opinnäytetyölle aihetta, mutta löytäessäni sen, löysin myös monia muita mahdollisia tutkimuksen kohteita. Etsiessäni elokuvia työtäni varten sain huomata, että tarjolla on paljon elokuvia, joiden kohtauksia sijouttuu kirjastoihin, mutta joissa ei nähdä kirjastonhoitajan hahmoa. Tästä voisi jollain tavalla tehdä oman opinnäytetyönsä. Opinnäytetyön tekovaiheessa minulle kerrottiin kirjastonhoitajien esiintymisestä muussa populaarikulttuurissa, kuten esimerkiksi viihdemusiikissa. Kirjastonhoitajista yleisessä populaariviihteessä saisi varmasti aikaiseksi lisää tutkimusta. Mielestäni olisi paikallaan tehdä päivitetty tutkimus ihmisten kirjastonhoitajiin liittyvistä mielikuvista. Lähteenä käyttämäni Mansikkalan ja Väyrysen opinnäytetyö tutki kirjastonkäyttäjien kuvaa kirjastonhoitajista, mutta ei-käyttäjien mielipiteet huomioiva tutkimus olisi kattavampi, vaikkakin sellainen on hankalampi toteuttaa. Koska kirjastoala on naisvaltainen, voisi kirjastonhoitajien hahmoja, esitystä ja kirjastonhoitajien stereotyyppiä tutkia naistutkimuksen näkökulmasta, sillä useissa tutkimissani elokuvissa mies- ja naishahmot näytetään eri valossa. Huomattavinta on, että vaikka mieshahmoja on vähemmän, heitä on enemmän päärooleissa.

Opinnäytetyö on haastavin kirjallinen työ, jonka olen tehnyt, ja vaikka sen valmistuminen kesti suunniteltua kauemmin, oli se myös opettava kokemus. Äärimmäisen hyödylliseksi koin tavan jakaa suuret tehtävät pienempiin ja helpommin hallittaviin osiin. Näiden muutamien elokuvien tiivis tutkiminen on vaikuttanut tapaan, jolla katselen elokuvia ja kulutan viihdekulttuuria vapaa-ajallani. Olen tämän prosessin aikana kiinnittänyt aiempaa enemmän huomiota elokuvissa esiintyviin stereotyyppihin ja tapaan, jolla viihdekulttuuri välittää mielikuvia.

Tutkittavaa elokuva-aineistoa olisi ollut paljon enemmän kuin pelkästään tähän mukaan ottamani elokuvat, mutta pitääkseni työmäärän inhimillisenä ja työn laajuuden sopivana, jouduin karsimaan teoksia. Myös elokuvien löydettävyyys ja saatavuus ovat vaikuttaneet siihen, millaisen otoksen lopulta sain. Koska kyseessä on laadullisen aineiston sisällönanalyysi, on aina olemassa mahdollisuus, että joku toinen olisi tulkinut elokuvia toisin. Olen tosin pyrkinyt mahdollisimman suureen objektiivisuuteen muun muassa lukemalla aikaisempia tutkimuksia vastaavasta aiheesta. Olen pyrkinyt selostamaan mahdollisimman tarkasti, en pelkästään omat huomioni, vaan elokuvien tapahtumat ja seikat, joihin perustan analyysini ja mielipiteeni. Tämä toivon mukaan auttaa lukijoita paremmin ymmärtämään johtopäätöksiäni tai muodostamaan omansa, jotka saattavat erota tässä opinnäytetyössä esitetystä.

LÄHTEET

Acker, S. 2009. 9. Yhdysvallat. DVD.

Bacon, H. 2004. Audiovisuaalisen kerronnan teoria. 2. painos. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Frakes, J. 2006. The librarian 2 : paluu kuningas Salomonin kaivoksille. Yhdysvallat. DVD.

Frakes, J. 2008. The librarian III : the curse of the Judas chalice. Yhdysvallat. DVD.

Gibbs, J. 2002. Mise-en-scène. Film style and interpretation. London: Wallflower.

Graham, A. 2014. Movie librarians: notable librarians & libraries in films. Hakupäivä 4.11.2013
<http://movielibrarians.com/#librarians>.

Herkman, J. 2005. Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Tampere: Vastapaino.

Hoffman, M. 2002. Keisareiden kerho. Yhdysvallat. DVD.

Hosiaislouma, Y. 2003. Kirjallisuuden sanakirja. Helsinki: WSOY.

Jean, V. 2008. The Colour of magic. Iso-Britannia. DVD.

Judge, M. 2006. Idioluutio. Yhdysvallat. DVD.

Juntunen, K. 2004. Kirjastonhoitajan ammattikuva ja -identiteetti 2000-luvun romaaneissa. Oulun yliopisto. Suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos. Pro gradu -tutkielma.

Juntunen, M. 1997. Elävän kuvan sanasto. Helsinki: Edita.

Juntura, O. 2002. Vieras elokuvassa – vieraan kulttuurin ja identiteetin stereotyyppinen esittäminen valtavirtaelokuvassa. Oulun yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Leconte, P. 2004. Intiimit tunnustukset. Ranska. DVD.

Mansikkala, A. & Väyrynen, P. 2006. Hiirulaisesta toimitasankariksi. Kysely kirjastoammattilaisen imagosta Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjaston asiakkaille ja henkilökunnalle. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

McCarthy, D. 2000. Hesse Hopo: rampin räjäpää. Yhdysvallat & Australia. DVD.

McCarthy, T. 2003. The station agent. Yhdysvallat. DVD.

McKay, D. 2011. Librarians in the movies. An annotated filmography. Hakupäivä 4.11.2013
<http://emp.byui.edu/raishm/films/introduction.html>.

McKee, R. 1998. Story. Substance, structure, style, and the principles of screenwriting. London: Methuen.

Mustonen, A. 2001. Mediapsykologia. Helsinki: WSOY.

Nair, M. 2006. The namesake – kaima. Yhdysvallat. DVD.

Palmgren, M. 1986. Johdatus kirjallisuustieteeseen. Helsinki: WSOY.

Poirier, G. 2001 Tomcats. Yhdysvallat. DVD.

Poulin, E. 2008. A whole new world of freaks and geeks : libraries and librarians on Youtube. LIBRES. Library and information science research electronic journal. 18 (2). Viitattu 30.7.2014,
http://libres-ejournal.info/wp-content/uploads/2014/06/Vol18_I2_Poulin_FINAL.pdf.

Ratner, B. 2002. Punainen lohikäärme. Yhdysvallat & Saksa. DVD.

Rosma, J. 1984. Johdatus elokuvadramaturgiaan. Teoksessa J. Rosma (toim.) Elokuvadramaturgian salaisuudet. (Ei julkaisupaikkaa): Suomen elokuvasäätiö, 9–109.

Rozema, P. 2008. Kit Kittredge: Neiti neuvokas. Yhdysvallat & Kanada. DVD.

Schwentke, R. 2009. Aikamatkustajan vaimo. Yhdysvallat. DVD.

Tevis, R. & Tevis, B. 2005. The image of librarians in cinema, 1917–1999. Jefferson (N.C.): McFarland & Company

Tillman, G. 2000. Kunnian puolesta. Yhdysvallat. DVD

White, A. 2012. Not your ordinary librarian. Debunking the popular perceptions of librarians. Oxford Cambridge New Delhi: Chandos Publishing.

Widenius, M. 2000. ”Ei ole voitu havaita, että kirjastovirkailijat olisivat viisaampia kuin muut ihmiset” kirjastonhoitajan kuva elokuvassa. Oulun yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Winther, P. 2004. The librarian: Kohtalon keihäs. Yhdysvallat & Saksa. DVD.